

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra hudební výchovy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Hudební tvorba divadla Semafor a její využití v pedagogické praxi
The musical creation of the Semafor theater and its use in pedagogical
practice

Adéla Štěpánová

Vedoucí práce: doc. Mgr. MgA. Marek Valášek, Ph. D.
Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: Hudební výchova se zaměřením na vzdělávání – Sbormistrovství se zaměřením na vzdělávání

Čestné prohlášení

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Hudební tvorba divadla Semafor a její využití v pedagogické praxi potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 14. 04. 2024

Poděkování

Mé poděkování patří doc. Mgr. MgA. Marku Valáškoví, Ph. D. za odborné vedení, trpělivost, vstřícnost, ochotu, cenné rady a také čas, který mi v průběhu psaní bakalářské práce věnoval.

Mimo jiné bych ráda poděkovala i Mgr. Tomášovi Závodskému ze ZŠ Novoborská za možnost ověření daných aktivit ve výuce hudební výchovy a Mgr. Radimovi Šlincovi za rady v oblasti didaktiky hudební výchovy.

ABSTRAKT

Bakalářská práce v první části čtenáře seznamuje s historií divadla Semafor od vzniku až po současnost, jejíž součástí jsou i uváděné úspěšné hry a život stěžejních osobností, Jiřího Suchého, Jiřího Šlitra a Jitky Molavcové.

Druhá část bakalářské práce se zabývá hudební tvorbou divadla Semafor. Vybráním vhodných písní nalézá práce efektivní způsob využití při výuce hudební výchovy na druhém stupni základních škol a nižších gymnáziích. Praktická cvičení, která se implementují do hodin hudební výchovy, jsou zvolena tak, aby odpovídala schopnostem a dovednostem žáků ve věku od 11 do 13 let. Praktická část se dělí do těchto kapitol: vokální, instrumentální a hudebně pohybová. První kapitola se v oblasti vokální činnosti zaměřuje na správnou hlasovou hygienu. Dále je rozepsáno, jaké využití mohou mít písně Semaforu ve vícehlasu. V činnosti instrumentální s použitím Orffových nástrojů se klade důraz na orientaci v partituře a dodržování zvoleného tempa. Další kapitolu tvoří část hudebně pohybová, která je dělena do dvou kategorií, tanec a dirigování. Praktická část je zakončena aktivitou dramatizace textů, ve které se uplatňují písně z předchozích kapitol.

KLÍČOVÁ SLOVA

divadlo Semafor, Jiří Suchý, Jiří Šlitr, Hudební výchova, hudba, využití skladeb

ABSTRACT

The Bachelor thesis introduces the reader to the history of the Semafor theater from its independent establishment until the present day, which also includes successful plays and the lives of key personalities, Jiří Suchý and Jiří Šlitr.

The second part of the Bachelor thesis deals with the musical creation of the Semafor theater. By choosing suitable songs, thesis finds an effective way of using them in the teaching of Music at the second level of elementary schools and junior high schools. The practical exercises that are implemented in music lessons are chosen to match the abilities and skills of pupils (students) aged 11 to 13. The practical part is divided into the following chapters: vocal, instrumental, and music-movement. The first chapter is dedicated to vocal activities focused on proper vocal hygiene. Furthermore, it is detailed how the Semafor songs can be used in multi voice.. In the instrumental activity with the use of Orff instruments, the emphasis is on orientation in the score and compliance with the prescribed rhythm. The next chapter consists of the musical movement part, which is divided into two categories, dance and conducting. The practical part concludes with a text dramatization activity, where songs from previous chapters are applied.

KEYWORDS

theatre Semafor, Jiří Suchý, Jiří Šlitr, education of music, music, utilisation of songs

Obsah

Úvod	7
1 Historická část	8
1.1 Obecný kulturní a společenský kontext 60. let v Čechách	8
1.2 Historie působení J. Suchého a J. Šlitra před vznikem divadla Semafor.....	10
1.2.1 Reduta.....	10
1.2.2 Pondělky na Vltavě.....	11
1.2.3 Divadlo Na zábradlí.....	12
1.3 Divadlo Semafor	13
1.3.1 Jiří Suchý a Jiří Šlitr zakládají divadlo Semafor	13
1.3.2 Výběr uváděných her do roku 1969	14
1.3.3 1970 až 1990.....	19
1.3.4 Problémy s cenzurou a vydáváním nových her	20
1.3.5 Uvolňování politické situace v osmdesátých letech	21
1.3.6 Změna působiště divadla	21
1.3.7 Další hry od roku 1999	22
2 Divadlo Semafor v současnosti	23
2.1 První sezóna.....	23
2.1.1 Popis opony	23
2.1.2 Hry uváděné od roku 2006	24
3 Významné osobnosti Semaforu	28
3.1 Jiří Suchý	28
3.2 Jitka Molavcová.....	30
3.3 Jiří Šlitr	31

4	Praktická část – Využití tvorby Jiřího Šlitra, Jiřího Suchého při výuce hudební výchovy	33
4.1	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání a očekávané výstupy z hudební výchovy na druhém stupni ZŠ	33
4.2	Stavba hodiny hudební výchovy na základní škole	35
4.3	Vokální činnosti	36
4.3.1	Znalost notového písma	38
4.3.2	Intervaly: Opěrné písně – Semafor	38
4.3.3	Vícehlasý zpěv	40
4.4	Instrumentální činnosti	42
4.4.1	Použití Orffových nástrojů v praxi	43
4.5	Hudebně pohybová výchova	45
4.5.1	Tanec	45
4.5.2	Dirigování	50
4.5.3	Dramatizace textů	51
	Závěr	53
	Seznam použitých informačních zdrojů	55

Úvod

V bakalářské práci se zabývám vhodným využitím skladeb divadla Semafor ve výuce hudební výchovy na druhém stupni základních škol a nižších gymnáziích.

Volbu tématu práce významně ovlivnil můj silný zážitek z dětství. Od mala jsem zpívala v Kühnově dětském sboru a v roce 2007 jsem měla možnost podílet se na nastudování jazzové opery *Dobře placená procházka* v Národním divadle, se kterou jsme dokonce vycestovali do Španělska do Valencie. Byla to pro mě výjimečná zkušenost. Dobře placenou procházku režíroval Miloš Forman. Pamatuji si, jak k nám jednou do Národního divadla přišel na zkoušku, sednul si vedle mě a řekl mi, ať se ho nebojím, že nekouše. Následně si vybral děti včetně mě k obsazení do opery. V *Dobře placené procházce* jsme vystupovali jako sbor andělů, kteří se v představách zobrazují postavě tety. Bylo nádherné pracovat v prostředí výjimečných lidí, jako byl Jiří Suchý, který opět ztvárnil roli pošťáka, nebo Marko Ivanovič, který zrekonstruoval nedochované party jednotlivých nástrojů a celou operu dirigoval.

Dalším důvodem, proč jsem si toto téma vybrala je, že dnešní generace dětí má malé znalosti o tomto hudebním odvětví. Na základě tohoto faktu je bakalářská práce rozdělena na část teoretickou, jejímž hlavním úkolem je nastínit historii divadla Semafor, hlavní děj významných her a stručný životopis významných osobností divadla. V praktické části ukazují, jak se dají zábavnou formou zakomponovat písně Semaforu do hodin hudební výchovy z hlediska vokálního, instrumentálního a hudebně pohybového. Každá kapitola je doplněna praktickými cvičeními, které jsou přizpůsobeny schopnostem a dovednostem žáků ve věku od 11 do 13 let.

1 Historická část

V této části se dozvíme o historii divadla Semafor, od jeho vzniku až po současnost, jejíž součástí jsou i uváděné hry. K vybraným hrám, ať se jedná o hry úspěšné či mnou oblíbené, jsou napsány i děje. Historická část je zakončena životopisy stěžejních osobností, jako byli Jiří Suchý, Jiří Šlitr i Jitka Molavcová.

1.1 Obecný kulturní a společenský kontext 60. let v Čechách

Šedesátá léta dvacátého století jsou často označována jako jedna z kulturně nejzajímavějších etap československé historie. Po Stalinově smrti v roce 1953 postupně docházelo k politickému tání a do východního bloku začaly pronikat vlivy ze Západu. To se samozřejmě odrazilo i v literatuře, divadle a hudbě.¹

Vývoj populární hudby v padesátých letech v ČSR značně zaostával oproti vývoji světovému, kvůli represivní kulturní politice komunistické strany.

V Československu ještě v polovině padesátých let na poli moderní populární hudby převládala obliba velkých swingových orchestrů, které se vyznačovaly především profesionalitou a jistou početní velkolepostí.

V té době už západní Evropu a Spojené státy zasáhla vlna rocku a moderní pop music, což byl pravý opak strojenosti a mohutnosti swingového orchestru a jeho skladby.²

V druhé polovině padesátých let začalo ve východním bloku postupně docházet k politickým i kulturním změnám, a to především ve spojitosti se závěry XX. sjezdu Komunistické strany Sovětského svazu v roce 1956. Vývojový proud hudby ve světě se začal promítat i v hudbě v Československu. Další historický vývoj u nás již mapují vývojové linie dílčích stylově žánrových druhů.³ Díky vzrůstající rozhlasové produkci v šedesátých letech docházelo ke snadnému přístupu k moderní populární hudbě a jejímu následnému šíření. S tím souvisí i to, že v následujících letech bylo i přes cenzuru možné se k populární hudbě dostat, protože rozvinutá masová média nemohla zabránit přístupu

---

¹ KOTEK, Josef. Dějiny české populární hudby a zpěvu.

² ČERNÝ, Jiří. Zlatý fond české populární hudby: (Albové vývojové milníky 1960–2000) [online].

³ KOTEK, Josef. Dějiny české populární hudby a zpěvu.

hudebních informací. Masmédia tak dokázala svým způsobem formovat hudební preference obyvatel Československa. Distribuce byla zprostředkována prostřednictvím rozhlasového vysílání, mezi jehož zástupci byli především rádio Luxembourg a vysílače americké armády v západním Německu – AFN Munich. Televize byla dalším významným hudebním médiem, například hudebně-zábavný pořad Vysílá studio A. Z dobového tisku je nutné zmínit Hudební rozhledy, Melodii, Divadlo, Divadelní noviny, ale také například Lidovou tvořivost. K šíření populární hudby určitě přispěl také rozmach magnetofonů, tranzistorů, či nově vzniklých, trvanlivých mikro desek.⁴ Další významnou roli v oblasti populární hudby v šedesátých letech sehrála divadla malých forem, která na území dnešního Česka vznikala od počátku 20. století jako alternativa k oficiálnímu divadlu. Většinou se zde hrály autorské hry amatérských studentských sdružení, ze kterých se staly zanedlouho profesionální scény. Tyto hry byly často prokládány písničkami. Charakteristickým rysem jsou také dialogy na předscéně. Každá scéna se od sebe odlišovala stylem hudebního projevu. Nejčastěji se jednalo především o parodii a dobovou satiru, ale i o popové taneční písně, kabaretní komedie, či muzikály.⁵

V roce 1909 vznikl kabaret Červená sedma, který působil do roku 1922. V roce 1925 bylo založeno Osvobozené divadlo, které hrálo až do roku 1938 a i po druhé světové válce bylo na krátkou dobu obnoveno. Dalším významným prvorepublikovým divadlem, jehož zakladatelem byl Emil František Burian, neslo název D 34. Svou inspiraci Osvobozeným divadlem neskrýval ani Jiří Suchý, který na konci padesátých let spolu s dalšími založil Divadlo Na zábradlí a Semafor. Díky velkému úspěchu divadla, Semafor v šedesátých letech inspiroval další vznikající divadla po celém Československu.⁶

---

⁴ KOTEK, Josef. Dějiny české populární hudby a zpěvu.

⁵ MATZNER, Antonín, Ivan POLEDŇÁK a Igor WASSERBERGER. Encyklopedie jazzu a moderní populární hudby: Část věcná. 2. vyd.

⁶ ČERVENÝ, Jiří. Červená sedma.

1.2 Historie působení J. Suchého a J. Šlitra před vznikem divadla Semafor

1.2.1 Reduta

„Psal se rok 1947 kdy jsem se jako mladý elév ocitl v reklamních ateliérech B a R, tedy Burjanek a Remo. Po roce 1948 skoncovala jistá nejmenovaná strana se soukromým podnikáním a slovo reklama vyškrtla ze slovníku socialistického člověka, znělo příliš kapitalisticky. Bylo nahrazeno slovem propagace a reklamní ateliéry B a R se staly družstvem Propagační tvorba. Tam začala prehistorie divadla Semafor.“⁷

Jedním z členů zmiňovaného družstva byl Viktor Sodoma, který se živil grafikou, ale tíhl k populární hudbě. Často se svou manželkou vystupoval před svými přáteli, později založil s amatérskými hudebníky skupinu, ve které působil i Jiří Suchý, který hrál na kontrabas.

Skupina, kterou Viktor Sodoma pojmenoval Akord Club, měla svůj klub v bývalé vinárně na Národní třídě, v Redutě. Pořádaly se zde schůze odborové organizace a společenské večírky pro zaměstnance. Jedna z prvních písní, která si získala publikum, byla píseň s názvem Je hloupý, kdo váhá. Díky velmi působivé interpretaci Vildy Rogla si jeden funkcionář RaJ (Restaurací a jídelen) povšimnul, že má Akord Club u diváků úspěch a nechal opět otevřít v roce 1957 Redutu pro veřejnost.

Návštěvnost stoupla během několika týdnů natolik, že se čekaly dlouhé fronty před vchodem. Lidé ocenili změnu, že se písně v Redutě nepodobaly písním v rozhlase a lišily se od nich. V sále častěji začaly vystupovat známé osobnosti, jako například Vladimír Menšík, Miroslav Horníček, Ljuba Hermanová, Miloš Kopecký.

Jednou s sebou přivedl Miroslav Horníček Jiřího Šlitra, kterého představil Jiřímu Suchému. Jiří Šlitr usedl ke klavíru a společně tak začali vytvářet nové písně pro publikum, které se setkaly s velkým úspěchem. Kvůli vysoké viditelnosti a článku v novinách, kde se psalo „Nikdo ani nedutá, když je plná Reduta“, se ale neobešlo vše bez problému. Svaz mládeže a Národního výboru prohlásil, že se jedná o chuligánskou zábavu.⁸

---

⁷ SUCHÝ, Jiří a Lukáš BERNÝ. Semafor: šedesát let v jednom představení. s.6.

⁸ SUCHÝ, Jiří a Lukáš BERNÝ. Semafor: šedesát let v jednom představení.

1.2.2 Pondělky na Vltavě

Ve stejné době přišel Miroslav Horníček s nápadem, že by mohlo vzniknout sesterské divadlo Reduty, ve kterém by se každé pondělí konala vystoupení. Nazval je Pondělí s tetou. Pondělky na Vltavě vypadaly tak, že si Miroslav Horníček střídal dotazy od diváků a odpovídal na ně jménem tety velmi vtipně. Miroslava Horníčka poté vystřídal Akord Club Sodomovi. V mezičase Jiří Suchý a Jiří Šlitr bavili publikum novými písněmi a poprvé se zde setkali s Janem Werichem.⁹

INTERVIEW O TETĚ

M. Vy máte tetu, ano?

J. Ano.

M. A ta tetu je z které strany?

J. Moje tetu není v žádné straně.

M. Myslím, jestli je ze strany otcovy?

J. Můj otec nemá žádnou stranu.

M. Ale je to jeho sestra?

J. To je snad samozřejmé. Když je to tetu, tak to musí být jeho sestra.

M. To není tak samozřejmé. Taky by to mohla být sestra vaší matky.

J. To je nesmysl. Moje matka nemá žádnou sestru.

M. Ale mohla by mít.

J. No jo - to by mohla mít taky bratra.

M. Pak bychom ovšem nemluvili o tetě, ale o strýci.

J. Proč bychom tu mluvili o strýci, když jsou to pondělky s tetou?

M. Já jsem myslel, kdyby vaše matka měla bratra...

J. I kdyby moje matka měla bratra, tak bychom tu o něm nemluvili, protože tu jde o tetu.

M. A vy tedy máte tetu?

J. Ano.

Obrázek 1 - Výňatek z textu

---

⁹ SUCHÝ, Jiří a Lukáš BERNÝ. Semafor: šedesát let v jednom představení.

1.2.3 Divadlo Na zábradlí

Ještě před samotným vznikem divadla Semafor v roce 1957 se Jiří Suchý po rozpadu Akord Clubu toužil posunout na pódium skutečného divadla. Reduta byla sice skvělým zázemím, ale jak říkal, „Reduta, to byl příjemný sklípek“. Shodou okolností se v jeho blízkosti začala objevovat rozhlasová režisérka Helena Phillipová, která mu nabídla opuštěné divadlo na Anenském náměstí, kde jen zřídka hrávali ochotníci a poté další měsíce zůstalo divadlo nevyužité.

V té době už začal Jiří Suchý psát svůj první muzikál „Kdyby tisíc klarinetů“- název byl odvozen od tenkrát velmi oblíbeného filmu „Kdyby všichni chlapi světa“. Jenže kolegové Jiřího Suchého ujistili, že k pojmu Muzikál to má opravdu daleko, a tak tuto sérii písniček označil jako „Leporelo o 36 obrazech“. Tento název chtěl i Jiří Suchý dát právě tomuto divadlu, ale nakonec se divadlo pojmenovalo po názvu ulice, ve které se nacházelo. Divadlo Na zábradlí.

Spoluautorem hry Kdyby tisíc klarinetů byl Ivan Vyskočil, který zde ztvárnil postavu oficíra Helmutta. Premiéra se konala 9. prosince 1958, a zapsala se tak do historie prvního představení nově vzniklého Divadla Na zábradlí. V roce 1965 měl premiéru stejnojmenný film.¹⁰

---

¹⁰ SUCHÝ, Jiří a Lukáš BERNÝ. Semafor: šedesát let v jednom představení.

1.3 Divadlo Semafor

1.3.1 Jiří Suchý a Jiří Šlitr zakládají divadlo Semafor

Vznik názvu Semafor

Původně se divadlo mělo jmenovat Dimafor (Divadlo malých forem), ale to se Jiřímu Suchému nezdálo a zauvažoval nad názvem Semafor. Jelikož chtěl, aby každá část názvu měla nějaký význam a jelikož divadlo sdružovalo různé umělce, nakonec byla zkratka odvozena od názvu Sedm malých forem. Na samém počátku 7 forem vypadalo takto:

Obrázek 2 - Symboly sedmi malých forem

Význam jednotlivých symbolů – zleva:

Hudební komedie

Divadlo poezie

Loutky

Dětský kabaret

Experimentální film

Výstavy

Koncerty

Pro každou formu Jiří Suchý nakreslil danou značku, ty ale nakonec využity nebyly. Firemní logo Semaforu se používá dodnes, a dokonce je před současným Dejvickým divadlem vysázeno z dlažebních kostek.¹¹

Člověk z půdy

První hrou Semaforu se stala hudební komedie Člověk z půdy, která měla premiéru 30. 10. 1959 v novém divadle v podzemním sále Ženských domovů v ulici Ve Smečkách. Autorem libreta byl Jiří Suchý, Jiří Šlitr napsal k této hře hudbu. O hlavní roli se dělili

¹¹ SUCHÝ, Jiří a Lukáš BERNÝ. Semafor: šedesát let v jednom představení.

Miroslav Horníček a Miroslav Kopecký, dále hráli např. Karel Štědrý, Waldemar Matuška, Pavlína Filipovská a Jiří Suchý. Představení doprovázel čtyřčlenný big band (kontrabas, bicí nástroje, piano, klarinet) divadla Semafor pod vedením Ferdinanda Havlíka. Člověkem z půdy začala éra Semaforu a nekonečných front natěšených diváků před divadlem.

V představení zazní mnoho známých písní. Například Pramínek vlasů nebo Včera neděle byla – píseň, která dlouho patřila u nás k těm nejoblíbenějším.

„Tuto hru připisujeme všem mladým umělcům, kteří v domnění, že objevují něco nového, vracejí se do let dvacátých. Přejeme jim, aby raději v domnění, že se vracejí do let dvacátých, objevovali nové.“¹²

Děj: Příběh pojednává o spisovateli Antonínu Sommerovi, který se straní společnosti a žije na půdě. Seznámí se s mladým párem, Petrem a Martinou, které se chystá použít do svého nově vznikajícího románu. V příběhu se objeví postava Malého lorda, který se snaží ze spisovatele vlivu vymanit. Na závěr zachrání lord jak mladý pár, tak dívku Hedviku, což je postava, jejíž duše byla podle románu uvězněna na Měsíci ¹³

1.3.2 Výběr uváděných her do roku 1969

Zuzana je sama doma

„Tento pořad věnujeme Vlastě a Viktoru Sodomovým, skupině Akord club a všem návštěvníkům Reduty, kde vznikaly naše první písničky.“ S+Š.¹⁴

V roce 1960 díky písním, které nestihly být zužitkovány, vznikl inscenovaný koncert pod názvem Zuzana je sama doma. Libreto, které napsal Jiří Suchý s Miroslavem Horníčkem, začíná tím, že se Zuzana rozhádá se svým přítelem Honzou, trucuje doma a pouští si z magnetofonu semaforské písničky, které jsou záhy živě hrány na jevišti a zpívány Waldemarem Matuškou, sestrami Poslušnými¹⁵, Karlem Štědrým a Jiřím Suchým.

---

¹² SALABOVÁ, Marie a Tomáš SALABA. Semafor: -jaký byl a jaký je, s. 183

¹³ BERNÝ, Lukáš. Člověk z půdy [online].

¹⁴ SUCHÝ, Jiří. Encyklopedie Jiřího Suchého, s. 69

¹⁵ Sestry Poslušné byly členkami divadla Semafor od roku 1959 <https://www.semafor.cz/minulost-semaforu>

Mezi nejznámější patří například: To všechno vodnes čas, Marnivá sestřenice, Blues pro tebe, Píseň o rose.¹⁶

Taková ztráta krve

„Budete-li mít po představení pocit, že je dobře, když se pokoušíme o českou hudební komedii, pak to pro nás nebyla „taková ztráta času“.“¹⁷

Dále vznikla hra Taková ztráta krve, v jejímž podtitulu stálo „detektivka s hudbou“ (1960). Tato hra měla pesimistický konec, kdy kadeřník podřízne při holení pana školníka, a kvůli nedobrym recenzím Městského výboru komunistické strany musel Suchý právě tento konec upravit v pozitivní.

Papírové blues

Následovala hra Papírové blues (1961), ve které se Jiří Suchý inspiroval básněmi Christiana Morgensterna v překladu Emanuela Frynty.

Roku 1961 se měla konat rekonstrukce sálu divadla v ulici Ve Smečkách, ale co pražský národní výbor slíbil, to nedodržel. Naopak se interiér sálu zbořil a divadlu Semafor bylo oznámeno, že již zde nemohou nadále účinkovat. Centrum Prahy bylo ale divadly naplněné a sehnat prostor bylo nereálné, ze Semaforu se stalo „kočovné divadlo“ a další tři roky tak hráli na 14 různých místech, většinou když měla pražská divadla volný den.¹⁸

Jonáš a tingl-tangl

Na jaře 1962 došlo k významnému odlivu umělců ze Semaforu. Mezi odcházejícími byli Miroslav Horníček, Waldemar Matuška, Karel Štědrý a Eva Pilarová. Jiří Suchý, který toužil po vytvoření komornějšího a autorského divadla a inspirován Osvobozeným divadlem, využil této příležitosti k novému kreativnímu směřování. Poprvé se tak na pódiu objevil vedle Jiřího Suchého i Jiří Šlitr, a společně vytvořili něco, co je pravděpodobně považováno za nejslavnější kabaretní představení v historii Semaforu.¹⁹

---

¹⁶ SUCHÝ, Jiří a Lukáš BERNÝ. Semafor: šedesát let v jednom představení.

¹⁷ SUCHÝ, Jiří. *Encyklopedie Jiřího Suchého*, s. 79

¹⁸ SUCHÝ, Jiří a Lukáš BERNÝ. Semafor: šedesát let v jednom představení.

¹⁹ SUCHÝ, Jiří a Lukáš BERNÝ. Semafor: šedesát let v jednom představení.

„Dovolte, abychom se tímto představením vyznali z lásky ke kabaretům, music – hallům a tingl tanglům, ve kterých jsme v životě nebyli, ale jejichž atmosféru tušíme“.²⁰ Vzkázala dvojice Suchý a Šlitr divákům.

Premiéra se konala 18. června 1962 ve Zlíně a poprvé v Praze bylo představení hráno 18. července téhož roku v divadelním sále Na Slupi. V představení účinkovali pouze Jiří Suchý s Jiřím Šlitrem, kteří zde hráli komika Jonáše a jeho pianisty. Na scéně se kromě Jiřího Suchého a Jiřího Šlitra objevila také malá doprovodná skupina a slečna v síťovaných punčochách, které říkali Mici. Tuto roli zpočátku ztvárnila Eva Pospíšilová, později ji vystřídal Zuzana Burianová a Milena Zahrynowská. Představení bylo složeno z písní a komických dialogů, ve kterých excelovali oba protagonisté. Jiří Suchý předváděl řadu monologů, zatímco v dialogu s Šlitrem často docházelo k humorným nedorozuměním. Vzpomínali na fiktivní postavu komika Jonáše a místa po celé Evropě, kde se s ním setkali. Druhá polovina představení začínala interpretací lidové písně Šla Nanyňka do zelí, kterou zpíval Jiří Šlitr. Tento moment využíval k demonstraci rozmanitosti kompozičních stylů světových skladatelů od baroka po 20. století.²¹

Píseň Šla Nanyňka do zelí tak mohou posluchači slyšet ve stylu J. S. Bacha, W. A. Mozarta, G. Verdiho, B. Smetany, C. Debussyho, G. Gershwin, A. Chačaturjana či J. Ježka. Šlitr zde názorně ukazuje, jak dílo uchopit a imitovat ho. V případě C. Debussyho použije část skladby Clair de lune a zároveň naznačí, čím se hudební tvorba impresionismu vyznačovala. Pracuje zde s barvou tónů a často používá paralelní postupy, které jsou jedním ze znaků rušení principů klasické harmonie. V imitaci tvorby J. S. Bacha zase můžeme zpozorovat prvky dur/moll systému a prvky fugy. U Bedřicha Smetany znázorňuje prvky polky, jak vypadá ragtimová hudba s použitím části známé skladby Bugatti step můžeme spatřit u Jaroslava Ježka, a zmínil také slavný Šavlový tanec Arama Chačaturjana. V každé ukázce se ale stále drží hlavního tématu, a to melodie Nanyňky. Dále Jiří Šlitr zahraje Nanyňku tak, jak by ji zahrál Suchý a se snahou zesměšnit ho. Na

---

²⁰ SUCHÝ, Jiří. Encyklopedie Jiřího Suchého, str. 227

²¹ SUCHÝ, Jiří a Lukáš BERNÝ. Semafor: šedesát let v jednom představení.

závěr ukáže, jak by píseň vypadala v podání divadla Semafor. Použije v ní melodii písně Marnivá sestřenice a celé je to hrané v rock'nrollovém rytmu.²²

V roce 1965 měl premiéru filmový muzikál Kdyby tisíc klarinetů, který natočil Jiří Suchý a Jiří Šlitr se svými kolegy Hanou Hegerovou, Evou Pilarovou, Janou Malknechtovou, Karlem Gottem, Waldemarem Matuškou a dalšími. O režii se postarali Vladimír Svitáček a Ján Roháč.²³

Děj: Nedaleko lázní Alkalis z vojenské oblasti uprchne před tvrdým výcvikem vojín Schulze a najde útočiště u mladé učitelky. V lázních se chystá slavnost, na které má dojít k odhalení sochy hudebního skladatele Johanna Sebastiana Bacha. Na místě se nachází televizní štáb soukromé společnosti Televis s mladou režisérkou Terezou v čele, která má natočit o této události reportáž.

Schulze, který je donucen k útěku ze školy, je zadržen vojenskou jednotkou u lesa. Ve chvíli, kdy mu hrozí zabití, se zbraně pronásledovatelů promění v hudební nástroje.

Žáku Vágnerovi se podaří způsobit odhalení sochy dříve, než mělo být naplánováno, a tak reportáž není realizována. Tereza ale využije situace a chystá se odvysílat reportáž na jiné téma, protože zpráva o přeměně zbraní na hudební nástroje je mnohem více fascinující. Tereza se spolu se zpěváky Benjaminem a Editou a svým štábem vydává do kasáren. Díky reportáži dojde k prudkému nárůstu sledovanosti Televisu a vyvolá zájem o reklamní časy. Tereza, Edita a ostatní členové televize přespí v kasárnách. Šéf televize ráno svěří Tereze, aby vytvořila revuální pořad, který se bude vysílat hned v ten večer. Ochotní vojáci, ze kterých se stali hudebníci, a narychlo sehnané baletky nacvičí program. Několik odpůrců z řad důstojníků se rozhodne akci překazit, ale nadšení všech účinkujících překoná nástrahy a pořad je nakonec odvysílán. Poté ale Schulzeho najde zvláštní komando a bránícímu se Schulzovi se promění klarinet v samopal a z ostatních hudebních nástrojů, které byly v kasárnách, se opět stanou zbraně.²⁴

---

²² BABOROVÁ, Kristýna. Stylově-žánrová analýza repertoáru divadla Semafor v šedesátých letech: Hudební tvorba Jiřího Šlitra.

²³ SUCHÝ, Jiří a Lukáš BERNÝ. Semafor: šedesát let v jednom představení.

²⁴ Kdyby tisíc klarinetů [online]. Dostupné z: <https://www.filmovyprehled.cz/cs/film/396600/kdyby-tisic-klarinetu>.

Dobře placená procházka

Opera Dobře placená procházka, kterou Suchý a Šlitr nazvali jako „jazzová buffopera“, se setkala s obrovským úspěchem, a dokonce byla zfilmována.

Jiří Šlitr toužil po několika letech skládat písní napsat větší útvar – jazzovou operu. Libreto Jiří Suchý napsal během vznikajícího filmu Kdyby tisíc klarinetů, v hotelovém apartmánu Mariánských lázních v koupelně. Chtěl totiž, aby se celý děj odehrával v koupelně a dílo se tak jmenovalo Ve vaně, a S+Š by v ní hráli instalatéry, kteří přišli opravovat kohoutek od vodovodu. Z tohoto nápadu ale nakonec sešlo, tedy zachovalo se pouze prostředí, ale díky dalším nastudováním se tak samotný děj odehrává ještě v dalších místnostech bytu.²⁵

Děj: Manželé Vanilka a Uli, ztvárněni Evou Pilarovou a Romanem Gabzdylem, čelí rozvodu, když najednou obdrží telegram od tety z Liverpoolu. V něm tetička slibuje, že jejich dítěti odkáže milion britských liber. Ačkoliv jsou manželé bezdětní, lákavá nabídka peněz je rychle přiměje změnit názor a rozhodnout se pro potomka. Do příběhu vstupuje prospěchářský advokát, jehož hraje Jiří Šlitr a záhadný listonoš s nadpřirozenými schopnostmi, za kterého se převtěl Jiří Suchý. Advokát se snaží získat Vanilčinu přízeň, zatímco Uli začíná listonoše podezřívat z podivných úmyslů. Mezitím přijíždí skutečná teta, kterou hraje Hana Hegerová, a její postava dodává ději zvláštní nádech, oscilující mezi životem a smrtí. Předává Vanilce šek a následně zemře. Vanilka nakonec šek roztrhává.²⁶

Poslední štace

Hra je psaná na závažné téma, ale jedná se o komedii. Měla premiéru v roce 1968 a uváděla se až do 26.12.1969, kdy byla z důvodu úmrtí Jiřího Šlitra, který byl pro hru nenahraditelný, stažena z repertoáru. Touto skutečností bylo uzavřeno první desetiletí působení divadla a následně začíná nová etapa Semaforu.²⁷

---

²⁵ SALABOVÁ, Marie a Tomáš SALABA. Semafor: jaký byl a jaký je

²⁶ Dobře placená procházka [online]. Dostupné z: <https://www.jiri-suchy.cz/dobre-placena-prochazka/>.

²⁷ SALABOVÁ, Marie a Tomáš SALABA. Semafor: jaký byl a jaký je

Děj: Hra se odehrává v nemocnici, kde je abnormální počet zemřelých, a tak se rozhodnou léčit naprosto zdravého pacienta, kterého hraje Jiří Suchý. Nakonec ale také umře. Ukáže se, že primář Plh, kterého hraje Jiří Šlitr, není primářem, ale zahradníkem, který přejel pravého primáře. Z nemocnice se nakonec stává nevěstinec.²⁸

„Jiří Šlitr odešel kamsi do jiného angažmá, někam, kde je to asi bezvadný, protože žádný herec se ještě odtamtud nevrátil. Přiznám se, že jsem uvažoval o konci divadla Semafor, protože jsem měl obavu, že bez Šlitra to už nikdy nebude ono. Z firmy S+Š tu zbude jen polovina. Když jsem však uvědomil, jakou radost bych touto likvidací udělal tehdejšímu režimu (Československo už půldruhého roku bylo obsazeno armádami, které si říkali „bratrské“), rozhodl jsem se pokračovat. Protože jsem vždycky toužil po tom mít partnera, uvažoval jsem, kdo jím bude. A upřímně, nahradit Jiřího Šlitra jiným komikem se mi nechtělo. A tak jsem si vzpomněl na řadu dětských herců, které se na naší scéně vystřídali a rozhodl jsem se, že navážu na tuto tradici. Objevil jsem tehdy devítiletou Moniku Hálovou a začal jsem psát novou komedii.“²⁹

1.3.3 1970 až 1990

V roce 1970 vzniká první hra bez Šlitra, Básníci a sedláci a Revizor v šantánu. Jedná se o dvojhru, jejíž první část svěřil Jiří Suchý Ferdinandu Havlíkovi, který je dlouholetým semaforským kapelníkem. Do Semaforu také nově nastupuje Jitka Molavcová, vítězkyň celostátní soutěže Talent 70.³⁰

Nejhranější hra divadla Semafor: Kytice

Hra měla premiéru roku 1972. Měla celkem 596 repríz a stala se tak nejhranější hrou v dějinách Semaforu, a zároveň nejvýznamnějším představením „pošlitrovské éry“. Jiří Suchý ještě před samotným uvedením hry uvažoval, že pokud nebude úspěšná, Semafor končí. Kytice tak svým způsobem zachránila divadlo před jeho zánikem. V Kytici působily desítky nových i stávajících herců. Zpívali zde Hana Zagorová, Michal Prokop, Jiří

---

²⁸Poslední štace [online]. Dostupné z:

<https://semafor.wdr.cz/main.php?left=146&top=9&profil=hry&sablona=4&detail=1&tema=1> 6.

²⁹ SUCHÝ, Jiří a Lukáš BERNÝ. Semafor: šedesát let v jednom představení, s.33

³⁰ SUCHÝ, Jiří a Lukáš BERNÝ. Semafor: šedesát let v jednom představení.

Helekal, Jitka Molavcová, Josef Dvořák, Věra Křesadlová, Monika Hálová, Dagmar Patrasová, Luciana Krearová a samozřejmě i Jiří Suchý. Režii měl na starosti Jiří Císler.

Díky úspěchu, které zaznamenalo intermezzo Svatební košile, se Jiří Suchý rozhodl napsat další balady Karla Jaromíra Erbena. Ferdinand Havlík opět psal hudbu a Suchý se postaral o libreto. Dohromady tak stvořili šest balad, kde u každé docházelo ke změně charakteru. Zdramatizovali básně Štědrý den, Svatební košile, Polednice, Zlatý kolovrat, Vodník a poslední šestá balada nese název Bludička, která ovšem nepatří mezi Erbenovu tvorbu. Jedná se o vlastní produkci Jiřího Suchého, kde se svým veršům snaží dát Erbenovu tvář.³¹

1.3.4 Problémy s cenzurou a vydáváním nových her

Následující nová hra s názvem Skleněné prkno byla kvůli cenzuře tolikrát zakázána, že už Suchého nebavilo ji stále přepisovat, a tak se z frustrace rozhodl pro obnovení hry Člověk z půdy, která byla ještě lehce upravena i pro dětské publikum.

Jelikož cenzura a problémy s úřady přetrvávaly i v roce 1980, Jiří Suchý se rozhodl nevydávat novou hru, aby to neskončilo stejným fiaskem jako se Skleněným prknem, a vsází opět na obnovení osvědčené hry Kdyby tisíc klarinetů, která v padesátých letech již cenzurou prošla.³²

Dr. Johann Faust

Až v roce 1982 uvádí po delší době novou hru Dr. Johann Faust, Praha II, Karlovo nám. 40., ve které se Suchý inspiruje vzpomínkou na rok 1945, kdy je při náletu na Prahu zasažena na Karlově náměstí budova, které se říkalo Faustův dům.

O hudbu se postaral Ferdinand Havlík, výpravu a kostýmy, které skvěle dokreslovaly atmosféru, měla na starosti Běla Suchá.. Dvojice Jiří Suchý a Jitka Molavcová se byli naprosto sehraní, a tak není divu, že se představení dočkalo 278 repríz.³³

---

³¹ SUCHÝ, Jiří a Lukáš BERNÝ. Semafor: šedesát let v jednom představení.

³² SUCHÝ, Jiří a Lukáš BERNÝ. Semafor: šedesát let v jednom představení.

³³ SUCHÝ, Jiří a Lukáš BERNÝ. Semafor: šedesát let v jednom představení.

Jonáš, dejme tomu v úterý

V roce 1985 se konala premiéra hry Jonáš, dejme tomu v úterý. Po odchodu Jiřího Šlitra přestal Jiří Suchý uvažovat o náhradníkovi role Jonáše. S příchodem Jitky Molavcové, která Suchého uchvátila svým talentem a čím dál tím častěji se začala v představeních objevovat po jeho boku, Jiří Suchý přišel s nápadem, že roli Jonáše bude hrát on sám a vytvoří k němu dvojici, oddanou a zamilovanou hospodyni. Postava Melicharové, křestním jménem Žofie, která se objevovala ve hře Zuzana v lázni, nyní dostala úplně nový charakter. Této role se Jitka zmocnila skvěle, a tak je tato dvojice Suchý-Molavcová s úspěchem využívána dodnes.³⁴

1.3.5 Uvolňování politické situace v osmdesátých letech

Uvolňování, ke kterému docházelo koncem osmdesátých let a gradovalo sametovou revolucí, přispělo k natočení dvou filmů: Jonáš a Melicharová a Jonáš II. aneb jak je důležité mít Melicharovou. Úspěch byl poznamenán osobní tragédií, kdy Běla Suchá, manželka Jiřího, která se také starala o výpravu a kostýmy Semaforu, prohrává boj s leukémií a umírá.

Politické poměry se uvolnily natolik, že Semafor mohl vycestovat do zahraničí. Za tím účelem připravil Suchý hru Vetešník, která byla nejprve uvedena v angličtině ve finském Tampere pod názvem Second Hand Show a poté přeložena do češtiny a ruštiny. Na scénu opět vstupují Jonáš a Melicharová, kteří se střetávají se zlodějským vetešníkem, jenž se snaží získat artefakty za každou cenu. Hraje ho Jiří D. Novotný.³⁵

1.3.6 Změna působiště divadla

Působiště divadla, které se nacházelo ve Stýblově pasáži, muselo být z důvodu havarijního stavu v roce 1993 uzavřeno, a tím divadlo definitivně přišlo o scénu. Po několika přechodných místech byl v roce 1995 Suchému Hudebním divadlem Karlín nabídnut malý podzemní sál, a ještě téhož roku se tam Semafor přestěhoval a měl opět zajištěnou stálou

---

³⁴ SUCHÝ, Jiří a Lukáš BERNÝ. Semafor: šedesát let v jednom představení.

³⁵ SUCHÝ, Jiří a Lukáš BERNÝ. Semafor: šedesát let v jednom představení.

scénu. Nový Semafor se otevíral představením V hlavní roli písnička, které bylo velmi variabilní, protože spočívalo ve zvaní herců a zpěváků, kteří v divadle účinkovali.³⁶

Mé Srdce je Zimmer frei

V roce 1997 měla premiéru hudební komedie Mé Srdce je Zimmer frei. Představení mělo velký úspěch a celkově se odehrálo 210 repríz.

Děj je o dvou českých podnikatelích a jejich německém hostovi a vykresluje česko – německé vztahy, které nebyly v té době ideální. Podnikatelé se snaží německého hosta okrást, ale ten se jim nakonec ubrání.³⁷

1.3.7 Další hry od roku 1999

Jiří Suchý se roku 1999 opět vrací k oblíbenému tématu Semaforu – Zuzaně s názvem hry Zuzana se vrací. Jednalo se o návrat Zuzany Stirské, která vystupovala v divadle Semafor poprvé, když jí bylo osm let. Po návratu založila svůj pěvecký sbor Gospel Time, se kterým i v této inscenaci účinkuje.

Následovaly další hry, jako například Noc v synagoze aneb Tajemství Brunhildiny punčochy, Pokušení svatého Antonína, Život je jen náhoda, kde se Suchý snaží oslovit dětské publikum písněmi, které složil se Šlitrem.

V roce 2002 se kvůli povodním, které zničily kompletní vybavení divadla, ze Semaforu opět stává kočovné divadlo.

Až po třech letech se jim díky podpoře městské části Prahy 6 podařilo nově zrekonstruovat divadlo po bývalé tančírně v pražských Dejvicích, ve kterém působí dodnes.³⁸

---

³⁶ SUCHÝ, Jiří a Lukáš BERNÝ. Semafor: šedesát let v jednom představení.

³⁷ SUCHÝ, Jiří a Lukáš BERNÝ. Semafor: šedesát let v jednom představení.

³⁸ O semaforu [online]. Dostupné z: <https://www.diteskoloupovinne.cz/o-semaforu/>.

2 Divadlo Semafor v současnosti

2.1 První sezóna

Divadlo Semafor zahájilo svoji první sezónu v Dejvicích 1. října roku 2005 a dodnes se těší obrovské popularitě.

2.1.1 Popis opony

Návrh opony pro divadlo Semafor vytvořil Jiří Suchý. Inspiroval se oponou Vojtěcha Hynaise v Národním divadle. Je na ní vyobrazeno 43 ručně malovaných postav a na rozdíl od opony Hynaise se jedná o postavy ze současnosti.

Obrázek 3 - Opona divadla Semafor

Když se na oponu podíváme detailněji, můžeme si všimnout dvou autorů, S+Š, kteří jsou obklopeni dvěma kabaretními girls, jež neodmyslitelně patří do tingtanglových her Semaforu. Dále se na oponě nachází žena s vařečkou. Jedná se o postavu slečny Žofie Melicharové, kterou ztvárnila Jitka Molavcová. Na zemi se nachází přilby ze slavné Jonášovy sbírky. Kameník je nahrazen polonahým zedníkem, který jako kameník Hynaisův hledí vzhůru. Nad zedníkem se vznáší génus vítězství, který místo věnce drží

v ruce LP desku a na jehož pravém křídle je červenobílý praporec nahrazen znakem českých vojenských letounů.

Lidé, kteří stojí vpravo, čekají frontu na vstupenky. Můžeme si všimnout, že ve frontě se nachází příkrčený důchodce o holi, bezdomovec, který drží v ruce své poslední peníze, aby je vyměnil za vstupenky na představení, a za ním je hned podnikatel ve smokingu. Jiří Suchý tím dává najevo, že Semafor je zde pro každého bez rozdílu mezi sociálními vrstvami. Před nimi se nachází vdova, se dvěma nahými dětmi, jejichž nahota pouze zobrazuje pocit horka, nikoliv tíživou sociální situaci. Za vdovou se nacházejí dvě slečny, které se sebe dotýkají a vyznačují tím tak symbol přátelství.

Vpravo na římse místo symbolu českého národa, lva, leží kocour. Ve spodní části přímo ve středu se nacházejí hudební nástroje, které jsou typickými znaky protagonistů na semaforových představeních. Jedná se o saxofon a banjo.

V dolní části opony je uprostřed znak městské části Prahy 6, která jako jediná dopomohla s výstavbou divadla. Kolem znaku jsou umístěny symboly nejvýznamnějších her dějin Semaforu. Zleva tak po sobě jdou: Člověk z půdy, Jonáš a tingltangl, Dobře placená procházka, Kytice, Elektrická puma, Dr. Johann Faust, Praha II, Karlovo nám. 40, To nám to pěkně začíná a Pokušení svatého Antonína.

V dolních rozích jsou dva symboly. Symbol slov zleva, symbol hudby – materiálu – zprava.³⁹

2.1.2 Hry uváděné od roku 2006

První hry, Jako když tiskne a Pension Rosamunda, zahájily svými premiérami začátek divadla v novém. V roce 2006 uvedl Jiří Suchý hudební komedii Sukně smutnou jehlou spíchnutá, na které po hudební stránce spolupracoval s Přemyslem Rutem.⁴⁰

---

³⁹ Databáze českého amatérského divadla [online]. Dostupné z: <https://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=txt&id=12382>.

⁴⁰ SUCHÝ, Jiří a Lukáš BERNÝ. Semafor: šedesát let v jednom představení.

Znovuvedení Dobře placené procházky na scéně

Rok 2007 byl pro Semafor velmi úspěšný. Režisér Miloš Forman a Jiří Suchý obnovili svou jazzovou operu z roku 1965 a uvedli ji 22. 4. 2007 na scéně Národního divadla. Tento projekt opět spojil tým, který dříve spolupracoval na opeře Kráska a zvíře od Philipa Glasse, a práce byla hodnocena jako dokonalá. S výjimkou deníku Právo získalo představení nadšené recenze. Hra byla oproti původní verzi obohacena o písničky z představení "Sekta". Miloš Forman později toto představení zaznamenal filmovými kamerami a film měl premiéru na filmovém festivalu v Karlových Varech v roce 2009.⁴¹

50. výročí divadla Semafor

K příležitosti padesátého výročí divadla Semafor napsal Jiří Suchý v témže roce řadu vzpomínkových představení jako Šlitr je s námi a zlý pryč, Uteklo to jako H₂O, které mělo pokračování Dal si růži do polívky. Tato dvě představení byla poskládána z písní a scén starších semaforových inscenací, které uvedl Suchý slovy: „Tyto inscenace nebudou, pravda příliš objevné, ale potěší. Velkolepá oslava semaforové „padesátky“ proběhla za účasti současných osobností divadla v prostorách Obecního domu ve Smetanově síni.

Mam'zelle Nitouche

V roce 2010 měla premiéru úprava klasické operety Mam'zelle Nitouche, která byla upravena a okořeněna nezbytným semaforovým humorem. Několika písňovými texty také přispěl Suchého bratr, Ondřej Suchý.

Hodiny jdou pozpátku

O rok později Semafor uvádí další hru s názvem Hodiny jdou pozpátku, jejíž záznam byl odvysílán i v České televizi. Jedná se o muzikál, jehož děj se odehrává v roce 1938 za swingové éry v nočním klubu v Honolulu. Hlavních rolí se ujali Jiří Suchý a Jitka Molavcová.

---

⁴¹ Dobře placená procházka [online]. Dostupné z: <https://www.jiri-suchy.cz/dobre-placena-prochazka/>.

Rok 2012

V dalším roce 2012 jsou nově uvedena hned čtyři představení.

Levandule: Jedná se o hudební komedii a kabaret, ve které jméno květiny neodkazovalo na léčivou vonící květinu, ale na dívku s tímto jménem. Hraběnka Elizabeth si najme krajináře Jana Podzimka, aby pro ni maloval, s podmínkou, že se nikdy nebude jednat o akt. Problém nastává poté, když hraběnka žádá, aby namaloval její krásnou dceru Levanduli.

Kam se poděla Valerie?: Děj se odehrává v ústavu pro hyperaktivní jedince, kde si manželé Couvalovi odložili před dvaceti lety dceru. Chtějí si ji opět vzít, jenže je k nenalezení.

Laura a Oliver: reality show: Tato komorní komedie byla napsána v době vrcholící divadelní krize, kterou vynutily okolnosti, a tak divadlo tak muselo ustoupit od nákladných inscenací. Byla nazkoušena v rekordním čase a hráli v ní pouze tři herci. Jiří Suchý, Jitka Molavcová a objev Semaforu, Karolína Gudasová (později také držitelka ceny Thálie). Celé představení bylo připsané památce zesnulých komiků Stana Laurela a Olivera Hardyho. Přidávalo se zde spousty nových písní, z nichž vyčníval netradiční dramatický duet vraha s jeho zesnulou milenkou s názvem Píšu ti z vězení. Pouze 26 repríz tak pomohlo Semaforu překlenout toto nelehké období.

Opera Betlém: Poslední, čtvrtou premiérou byla opera Betlém. Vánoční programy neodmyslitelně patří už k počátkům divadla Semafor. Mívaly různé názvy: například Purpura na plotně, V hlavní roli vánoční písnička, Sejdeme se u stromečku. Od prvního prosince měla opera Betlém za měsíc 23 repríz, a veškerá představení byla vyprodána do posledního místa. První vánoční dílo Jiřího Suchého se těšilo z velkého úspěchu, a tak není divu, že bylo vydáno na CD a DVD a odvysílala ho také Česká televize.⁴² Jak Jiří Suchý říká. „*Naše opera Betlém je upřímný pokus o naivní zpěvohru, která by vnesla na scénu*

---

⁴² SUCHÝ, Jiří a Lukáš BERNÝ. Semafor: šedesát let v jednom představení.

*Semaforu vánoční náladu, občas lehounce jazzem dotčenou. Měla by se podobat starým lidovým betlémům s jejich figurkami pastýřů, oveček a králů....*⁴³

Děj: Skupinka malých dětí, která se ztratila paní učitelce, se vydává do Betléma navštívit právě narozeného Ježíška. V jejich cestě jim brání d'áblice Luciferie a její nadřízený, Herodes. Na stejné místo také současně putují pastýř, kterému se zaběhly ovce, nešťastná selka, které nekyne těsto, či dvojice diplomatů z Bramborie. Přes všechny nástrahy Luciferie a Herodese a díky dohlížejícímu andělovi se nakonec všichni setkávají u jesliček a vítají malého Ježíška.⁴⁴

Klaun si povídá s bohem

V roce 2018 vzniká již dlouho tvořená kniha Klaun si povídá s bohem. Jiří Suchý v ní píše o zamyšlení nad bohem a křesťanstvím. V roce 2019 měl premiéru celovečerní filmový dokument s názvem Jiří Suchý – lehce s životem se prát.

RECITAL 1964/2019.

V roce 2019 Jiří Suchý vystoupil ve Dvořákově síni Rudolfinu s programem RECITAL 1964/2019.

*„Stejně, musíme si jednou zahrát v Rudolfinu. Tam bejvá vždycky slušně naladěný piáno, a potom, to je to hlavní, tam choděj fajnový lidi,*⁴⁵ uvedl v mezihře Tři tety Jiří Šlitr.

Jeho přání bylo vyslyšeno a v rámci festivalu Struny podzimu Jiří Suchý uvedl v koncertní podobě legendární Recital 64, jehož zážitek byl umocněn scénou Michala Cabana, kterému se v Rudolfinu podaří vytvořit atmosféru původního televizního pořadu.

---

⁴³ Semafor Opera Betlém. Naivní vánoční zpěvohra [online]. Dostupné z: <https://www.supraphonline.cz/album/47734-semafor-opera-betlem-naivni-vanocni-zpevohra/flat>.

⁴⁴ SUCHÝ, Jiří a Lukáš BERNÝ. Semafor: šedesát let v jednom představení.

⁴⁵ Jiří Suchý: Recitál 1964/2019 [online]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/12850165756-jiri-suchy-recital-1964-2019/>.

3 Významné osobnosti Semaforu

3.1 Jiří Suchý

Jiří Suchý, narozený 1. října 1931 v Plzni, je mnohostranným umělcem a zakladatelem divadla Semafor. V mládí žil v Klatovech a později se s rodiči přestěhoval do Prahy. Jeho otec se věnoval telegrafii, ve volném čase hrál v kapele na bicí či piano. Po absolvování střední grafické školy Jiří Suchý nastoupil do grafických ateliérů s názvem Propagační tvorba, kde s Viktorem Sodomou založili hudební skupinu Akord Club. Vystupoval také v klubu Reduta, kde se setkal s Jiřím Šlitrem, svým budoucím dlouholetým spolupracovníkem. Po zániku Reduty se Suchý objevoval na scéně s Ivanem Vyskočilem s takzvanými text-appealy. V roce 1958 byl mezi zakladateli Divadla Na Zábradlí a krátce na to v roce 1959 založil Semafor. Po smrti Jiřího Šlitra v roce 1975 začal spolupracovat s Jitkou Molavcovou. Od devadesátých let je Suchý oficiálním majitelem divadla Semafor. Dále založil filmovou společnost Perplex a nakladatelství Klokočí. s politickými obtížemi se potýkal již od 50. let, když Reduta upoutala pozornost Svazu mládeže a Národního výboru. Po invazi v roce 1968 a následném zákazu jeho umělecké činnosti se Suchý postavil proti režimu, když podepsal manifesty 2000 slov (1968) a Několik vět (1989), které odmítl odvolat. Bylo mu zakázáno tvořit v rozhlase, později nemohl působit ani v televizi, filmu a literární tvorbě. Svoji uměleckou činnost mohl provozovat pouze v Semaforu.⁴⁶

Jiří Suchý prokázal svou tvůrčí rozmanitost v mnoha uměleckých oblastech, včetně režie, filmu, divadla a grafiky, přičemž nejvýrazněji se prosadil v divadelní a literární sféře. Divadlo hrálo v jeho životě klíčovou roli již od mládí, počínaje působením v klubu Reduta v 50. letech. Založil Divadlo Na Zábradlí, avšak jeho hlavní činnost se soustředila na Semafor, který v roce 1959 otevřel společně s Jiřím Šlitrem. Ve své divadelní tvorbě čerpal inspiraci od uměleckého dua Werich a Voskovec. Po Šlitrově smrti tvořil Suchý písně spolu s Ferdinandem Havlíkem, dohromady napsali stovky skladeb. Jiří Suchý je rovněž autorem mnoha dramát, z nichž nejznámější jsou Kytice z roku 1970, Člověk z půdy z roku 1959, Kdyby tisíc klarinetů z roku 1958 a hudebně-dramatické pásmo Jonáš. Jeho

---

⁴⁶ HETTNEROVÁ, Magda. Jiří Suchý.

tvorbu ovlivnily různé literární a divadelní žánry. Zvláště kabaret, který kombinuje zpěv, hudbu a tanec, poskytl Suchému prostor pro improvizaci a interakci s publikem. Dalším významným vlivem bylo Osvobozené divadlo. U umělců Voskovce a Wericha si Suchý oblíbil jazykové vyjadřování. Nezanedbatelný vliv na počátky jeho tvorby měl také rock and roll.⁴⁷

Jiří Suchý se vedle divadla věnuje také literatuře. Často čerpal inspiraci jak od světových, tak českých autorů. Mezi jeho oblíbené spisovatele patří Christian Morgenstern, Oscar Wilde, Charles Baudelaire a z českých autorů Karel Poláček, Karel Čapek, Jakub Deml, Josef Karásek ze Lvovic, Vítězslav Nezval či Josef Kainar. Suchý napsal mnoho knih, z nichž většina obsahuje libreta k jeho divadelním hrám v Semaforu. Jeho literární dílo zahrnuje také sbírky písní, které vytvořil s Jiřím Šlitrem. Napsal také rozsáhlou sérii s názvem Encyklopedie Jiřího Suchého, kde každý díl pojednává o různých uměleckých oblastech, jako jsou film, divadlo nebo rozhlas. Suchý je rovněž autorem vzpomínkových biografí, které reflektují jeho život a uměleckou kariéru. Mezi jeho nejznámější knihy patří již zmíněná Encyklopedie, Inventura (2000), Vzpomínání (2012), Kaluž (2007) a Klaun si povídá s Bohem (2021).⁴⁸

Jiří Suchý si získal popularitu především jako autor mnoha písní, přičemž si většinou sám zpívá texty, což jeho skladbám dodává na autentičnosti. Podle Suchého je pro dobrý hudební text klíčový soulad mezi jazykem a přednesem, což úzce souvisí s osobností interpreta. V divadle je zvykem psát texty přímo na míru konkrétnímu zpěvákovi. „*Věděl jsem, že pro Waldu musí být hovorová čeština, že nemůže zpívat písničky s vykonstruovaným jazykem, zatímco Gott snese velmi čistou češtinu*“⁴⁹ Důležitým prvkem dobré písničky je také zpěvnost, která je spojena s dokonalým rýmem.⁵⁰

Texty písní Jiřího Suchého často čerpají inspiraci z literatury. Michal Huvar uvádí, že Suchý má schopnost nalézat nové, vhodné motivy pro zhudebnění v každodenních

---

⁴⁷ HUVAR, Michal. Suchý (písničkář a básník).

⁴⁸ BERNÝ, Lukáš. Semafor [online].

⁴⁹ HUVAR, Michal. Suchý (písničkář a básník), s. 68

⁵⁰ HUVAR, Michal. Suchý (písničkář a básník).

situacích. V jeho textech převládá estetická složka. Co se týče tematiky, jeho dílo lze rozdělit do několika skupin. Začínal převážně zvířecími náměty, které často formuloval jako bajky. Další významnou kategorií jsou písně o lásce. Existuje také skupina písní spojených s divadlem nebo kabaretem, a konečně jsou zde skladby, které kombinují různá témata, například drama *Kytice* (1972) nebo písně *Rekomando blues*, *Sedm dárků*, a *Já bych ráda do Betléma*. Jazyk Suchého textů se vyznačuje zvukomalbou a rytmičností, často využívá synkopismus, tedy přesun přízvuku z těžké doby na lehkou. V textech se objevují i citoslovečné výrazy jako "trala" nebo "javadava". Suchý používá v textech rozmanitý slovník, který sahá od knižního a archaického jazyka až po slang a vulgární výrazy. Jeho jazyková práce zahrnuje významovou aktualizaci, kdy vznikají nové významy díky neshodám v syntakticky spojených slovech, a také kontrastní řazení různých výrazových prostředků. Suchý je mistrem nejen v práci se slovy a frázemi, ale i v tvorbě nových slov a jazykových hříček prostřednictvím předpon, přípon a koncovek.⁵¹

3.2 Jitka Molavcová

Ačkoliv Jitka Molavcová neměla co dočinění s tvorbou divadla Semafor, pařila a patří bezesporu mezi nejvýznamější osobnosti, a proto bych i o ní ráda uvedla pár informací. Jak Jiří Suchý popisuje. „*Přišla do divadla jako tichá a plachá dívčinka, která na jevišti náhle a jako zázrakem pozbyla svou plachost a prudce zaútočila na naše bránice. Od toho okamžiku mě udivovala s každým převlekm, který na sebe vzala. Pokaždé se proměnila v někoho jiného a já dodnes zírám, jak ta drsná Blažena Kalábová ze sklepního muzikálku *Mé srdce je zimner frei* se může druhý den proměnit v nóbl dámu v *Hello, Dolly*.*“⁵²

Jitka Molavcová dokázala ve ztvárněných postavách diváky rozesmát, vzbudit respekt, ukázat něhu i drsnost, erotiku i plachost, lyriku i realismus. Je to žena mnoha tváří, každá role jiného charakteru jí sedla a zhostila se jí naprosto bravurně. Jitka Molavcová v Semaforu působí od roku 1970 až do dnes, kde je hlavní partnerkou Jiřího Suchého.

---

⁵¹ HUVAR, Michal. Suchý (písničkář a básník).

⁵² SUCHÝ, Jiří. Vzpomínání: (od Reduty k Semaforu)

Postava Žofie Melicharové v hrách Jonáš a Melicharová a Jonáš 2. aneb jak důležité je myti Melicharovou, patří dodnes k tomu nejlepšímu z repertoáru Semaforu.⁵³

3.3 Jiří Šlitr

Jiří Šlitr byl skladatelem, výtvarníkem, spisovatelem a jednou z klíčových postav divadla Semafor. Narodil se 15. února 1924 v Zálesní Lhotě v okrese Semily a později se s rodinou přestěhoval do Jilemnice a následně do Rychnova nad Kněžnou. Během druhé světové války pracoval jako úředník v továrně svého strýce. Po válce se zapsal na Právnickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze a vedle toho se věnoval hudbě, pro kterou psal texty pro Rychnovský dixieland. V letech 1949 až 1951, během vojenské služby, se seznámil s Miroslavem Horníčkem, který ho následně představil Jiřímu Suchému. V divadle Semafor našel Šlitr stálé působiště a uměleckou svobodu, kterou mu zprostředkovala spolupráce s Jiřím Suchým. Jiří Šlitr tragicky zemřel 26. prosince 1969 nešťastnou náhodou ve svém uměleckém ateliéru.⁵⁴

Jiří Šlitr se proslavil nejen jako významný hudební skladatel, ale také jako výtvarník. Již od mládí projevoval výrazný zájem o kreslení, kterému se věnoval při každé příležitosti – ať už ve škole, na cestách, v kavárně či v divadle. Tato jeho vášeň však nenašla pochopení v rodinném kruhu, neboť jeho otec si přál, aby Šlitr vystudoval práva. Po ukončení studia práv se však Jiří Šlitr právnictví nevěnoval a plně se ponořil do světa výtvarného umění. Zpočátku se soustředil na realistické zobrazení postav, avšak od padesátých let 20. století začal přispívat svými kresbami do různých časopisů. Navázal také přátelství s kreslíři Karlem Teissigem a Jiřím Trnkou. V roce 1953 byl přijat do Svazu československých výtvarných umělců a jeho první výstava proběhla v roce 1957 v Praze. Rok 1958 byl pro jeho výtvarnou kariéru klíčový, protože se zúčastnil výstavy Expo 58, kde prezentoval své kresby a vystoupil také jako hudebník se souborem Laterna magika. Jeho výtvarné dílo lze rozčlenit do několika tematických okruhů: města, kavárny, ženy a hudba. Témata se často prolínala, protože Šlitr rád tvořil v kavárnách a zachycoval okolní dění.⁵⁵

---

⁵³ SUCHÝ, Jiří. Vzpomínání: (od Reduty k Semaforu).

⁵⁴ ŠLITR, Jiří. Sedmdesátka Jiřího Šlitra.

⁵⁵ KRAMEROVÁ, Daniela. Šlitr Šlitr Šlitr.

Jiří Šlitr měl silnou vášeň pro hudbu a často vystupoval jako doprovodný pianista. Jeho hudební cesta začala spoluprací s Pavlem Koptou, který ho později představil Miroslavu Horníčkoví. Tato setkání vedla k založení uměleckého dua Horníček- Šlitr. Miroslav Horníček následně představil Šlitra Jiřímu Suchému a společně vytvořili píseň Hamlet v roce 1957. Tato spolupráce pokračovala dalšími skladbami a vyvrcholila dramatem Člověk z půdy v roce 1959, které zahájilo činnost divadla Semafor. Toto dílo bylo klíčové pro rozvoj Šlitrovy úspěšné skladatelské kariéry. Během deseti let složil pro Semafor hudbu k více než 350 písním a 20 divadelním hrám. Svůj talent rovněž uplatnil v televizní tvorbě a filmech, například ve Formanově Černém Petrovi (1963) a filmu O něčem jiném (1963) od Věry Chytilové, stejně jako v Bylo nás deset (1962), Kdyby tisíc klarinetů (1964) a Zločin v šantánu (1968). Po úspěších v hudbě Jiří Suchý obsadil Šlitra do hry Jonáš a tingl-tangl (1962), kde Šlitr vynikl jako komik s ironizujícími prvky. Stal se populárním díky své strojenosti, sebeironii, inteligenci a neobratnosti.⁵⁶

Citát:

„A já sám mám od něho obrázek, který jsem dostal poštou loni k Vánocům. Bylo to den po tom, kdy jsem se dozvěděl, že Šlitr umřel. Otvíral jsem vánoční poštu a mezi ní jsem našel od Šlitra obrázek takového vousatého pána v buřince, vousy mu jdou až na podlahu, sedí na kanapíčku, a pod tím bylo napsáno a stále je napsáno: Všecko nejlepší, pane Wérich (s dlouhým é). Šlitr. A tu už byl... to už tady nebyl, když jsem tohle otvíral. Bylo mně moc smutno, protože jsem byl na Šlitra fanda, když hrál, tak jsem se mu vždycky smál, tomu jeho nehybnému obličejí.“⁵⁷

---

⁵⁶ KRAMEROVÁ, Daniela. Šlitr Šlitr Šlitr.

⁵⁷ SUCHÝ, Jiří a Jiří ŠLITR. Jiří Šlitr sborník textů, fotografií a kreseb, s. 55.

4 Praktická část – Využití tvorby Jiřího Šlitra, Jiřího Suchého při výuce hudební výchovy

Tvorba Jiřího Šlitra a Jiřího Suchého je pro realizaci hodin hudební výchovy na druhém stupni základní školy velice přínosná, a to např. jako názorná ukázka důležitosti hudební pedagogiky v komplexním edukačním procesu.

Díla těchto významných českých umělců nejen zanechala trvalý otisk v české kultuře, ale také poskytuje bohatý zdroj inspirace pro výuku hudební výchovy ve školním prostředí.

Praktická část zahrnuje začlenění tvorby Jiřího Šlitra a Jiřího Suchého do edukačního procesu, zejména v kontextu naplnění požadavků rámcového, potažmo školního vzdělávacího programu. Vytyčuje očekávané výstupy rámcového vzdělávacího programu na 2. stupni základní školy. Dále příklad navrhované struktury vyučovací hodiny hudební výchovy a základní charakteristiku jejích jednotlivých složek s aplikací tvorby těchto osobností do výchovně-vzdělávacího procesu. Cílem této kapitoly je představit možné činnosti, kterými si žáci osvojí základní povědomí o hudbě stěžejních osobností divadla Semafor. Tímto způsobem lze nejen podpořit hudební vzdělávání žáků, ale také poskytnout prostor pro vlastní kulturní a estetický rozvoj prostřednictvím poznání a porozumění hudebního dědictví Jiřího Šlitra a Jiřího Suchého.⁵⁸

4.1 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání a očekávané výstupy z hudební výchovy na druhém stupni ZŠ

Výchovně-vzdělávací proces v České republice je diferenciován povinnou školní dokumentací, a to zejména rámcovým vzdělávacím programem, dále jen RVP. Každý RVP má jasně stanovené očekávané výstupy na konci stanoveného období. U RVP základního vzdělávání lze závazné očekávané výstupy spatřit na konci 3., 5. a 9. ročníku. Tato tři období reflektují celkovou stavbu učiva v průběhu základního vzdělávání. Základní školy, které se vzdělávají podle §16 či dokonce základní školy speciální, mají očekávané výstupy upraveny na základě minimálních výstupů.

---

⁵⁸ Rozhovor s Radimem Šlincem na téma Didaktika hudební výchovy na základní škole, [13.2. 2024].

Hudební výchova se v RVP řadí do skupiny “Umění a kultura”, do něhož patří společně s výtvarnou výchovou. Dle doporučeného učebního plánu se hudební výchova v každém ročníku zpravidla vyučuje 1 hodinu týdně.

V RVP jsou vyjmenovány výstupy, které by měl každý žák na konci daného období splnit.

Očekávané výstupy v předmětu hudební výchova na konci 2. stupně:

Žák:

- 1. využívá své individuální hudební schopnosti a dovednosti při hudebních aktivitách*
- 2. uplatňuje získané pěvecké dovednosti a návyky při zpěvu i při mluvním projevu v běžném životě; zpívá dle svých dispozic intonačně čistě a rytmicky přesně, v jednohlase i vícehlase, dokáže ocenit kvalitní vokální projev druhého*
- 3. reprodukuje na základě svých individuálních hudebních schopností a dovedností různé motivy, témata i části skladeb, vytváří a volí jednoduché doprovody, provádí jednoduché hudební improvizace*
- 4. realizuje podle svých individuálních schopností a dovedností písně a skladby různých stylů a žánrů*
- 5. rozpozná některé z tanců různých stylových období, zvolí vhodný typ hudebně pohybových prvků k poslouchané hudbě a na základě individuálních hudebních schopností a pohybové vyspělosti předvede jednoduchou pohybovou vazbu*
- 6. orientuje se v proudu znějící hudby, vnímá užité hudebně výrazové prostředky a charakteristické sémantické prvky, chápe jejich význam v hudbě a na základě toho přistupuje k hudebnímu dílu jako k logicky utvářenému celku*
- 7. zařadí na základě individuálních schopností a získaných vědomostí slyšenou hudbu do stylového období a porovnává ji z hlediska její slohové a stylové příslušnosti s dalšími skladbami*
- 8. vyhledává souvislosti mezi hudbou a jinými druhy umění⁵⁹*

---

⁵⁹ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, s. 85.

Očekávané minimální výstupy v předmětu hudební výchova na konci 2. stupně:

Žák:

- 1. doprovází písně pomocí ostinata*
- 2. interpretuje vybrané lidové i umělé písně*
- 3. pozorně vnímá znějící hudbu skladeb většího rozsahu*
- 4. rozpozná vybrané hudební nástroje symfonického orchestru*
- 5. uvede některá jména hudebních skladatelů a název některého z jejich děl⁶⁰*

4.2 Stavba hodiny hudební výchovy na základní škole

Hudební výchova má na základních školách zpravidla jednogodinovou dotaci týdně. Díky disponibilním hodinám mohou některé základní školy vyučovat více hodin hudební výchovy, a to díky úpravě školního vzdělávacího programu a následného rozšíření učiva. Typickým příkladem jsou tak základní školy s rozšířenou výukou hudební výchovy, které po vzoru z Maďarska coby “Olomoucký experiment” založil hudební pedagog Ladislav Daniel. Na těchto školách mají žáci daleko vyšší podíl hodinové dotace výuky hudební výchovy a zároveň se často v rámci výchovy mimo vyučování na školách vyskytují zájmové útvary, jež hudebně výchovné vzdělávání přímo podporují, jako např. pěvecké sbory, školní orchestry, školní hudebně-dramatické kroužky apod.

Stavba hodiny hudební výchovy nemusí mít vždy stejnou strukturu. Vždy záleží na tom, zda pedagog zvolí jednu konkrétní složku, či zvolí téma, jež rovnoměrně vystřídá všechny složky hudební výchovy během jedné vyučovací hodiny, tj. vokální činnosti, instrumentální činnosti, poslechové činnosti a hudebně-pohybovou výchovu.

Osobnost pedagoga a jeho schopnost třídu pro dané učivo motivovat jsou pro výchovně-vzdělávací proces dva nezbytné komponenty.

Nezáleží pouze na pedagogovi, ale také na třídním kolektivu a dalších skutečnostech, při kterých je realizována hodina hudební výchovy, jako např. materiální podmínky učebny hudební výchovy a další organizační formy vzdělávání.

---

⁶⁰ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, s. 86.

Každá vyučovací hodina by měla mít jasně stanovený cíl, jehož by měl pedagog chtít dosáhnout všemi možnými prostředky.

Dále musí pedagog zajistit vhodné podmínky pro realizaci edukačního procesu, jako jsou např. vhodné pomůcky, čerstvý vzduch (větrání – rekuperace vzduchu) apod.⁶¹

Návrh struktury vyučovací hodiny hudební výchovy v 6. ročníku ZŠ:

1. *Oznámení cíle hodiny, zápis do třídní knihy. 1 min.*
2. *Rytmizace (rytmická hra nebo rytmická improvizace). 3–5 min.*
3. *Hlasová výchova s prvky intonačních cvičení, rozezpívání. 3–5 min.*
4. *Hlavní část hodiny (návčik nové písně nebo instrumentální skladby, návčik doprovodu k písním, poslech, improvizace, pohybová hra aj). 15–20 min.*
5. *Opakování probíraného učiva, písní ap. 5–10 min.*
6. *Závěr hodiny, shrnutí, hodnocení a zpětná vazba, rozloučení. 2–3 min.*⁶²

4.3 Vokální činnosti

Vokální činnosti byly ještě na počátku 20. století hlavní náplní hodin hudební výchovy, kdy se předmět nazýval “zpěv”.

Díky vývoji hudební výchovy jako samostatného předmětu se dále diferencovaly činnosti vokální, instrumentální, poslechové a hudebně-pohybové.

Do vokálních činností tak patří pěvecký a mluvní projev, intonace a vokální improvizace, hudební rytmus, orientace v notovém záznamu vokální skladby, rozvoj hudebního sluchu a hudební představivosti a reflexe vokálního projevu.⁶³

Cílem hlasového výcviku je předávat žákům základní pěvecké dovednosti a návyky. Motivovat žáky ke zpěvu a radosti z něj, odstraňovat případné pěvecké vady řeči i zpěvu a nadále podporovat zdravě tvořený hlas pro celý život.⁶⁴

---

⁶¹ Rozhovor s Mgr. Radimem Šlincem na téma Didaktika hudební výchovy na základní škole, [13.2. 2024].

⁶² BLAŽKOVÁ, Olga a Yvona LIŠKOVÁ. Metodika výuky hudební výchovy na 2. stupni základních škol a středních školách z pohledu pedagogické praxe – náměty pro začínající učitele, s. 24.

⁶³ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, s. 85.

⁶⁴DANIEL, Ladislav. Metodika hudební výchovy: [know how učitele hudební výchovy].

Základní hlasové dovednosti a návyky: patří sem ty nejzákladnější dovednosti, které po převedení na návyky ovlivní kvalitu zpěvu. Dle profesora Daniela je potřeba osvojit si a zautomatizovat hlasové dovednosti, které se týkají:

- a) dýchání
- b) tvoření tónu
- c) artikulace (výslovnost)
- d) rozšiřování a vyrovnávání hlasového rozsahu žáků⁶⁵

Žák, který přechází z prvního na druhý stupeň základní školy, by měl v oblasti hlasové techniky zvládnout celou řadu konkrétních dovedností, a to:

1. Plné ovládnutí pěveckého dýchání ve stoje, či v sedě
2. Správný způsob tvoření a používání hlavového tónu, správná artikulace
3. Hlasový rozsah žáka by měl být od h až po f²⁶⁶

V případě, že je vše kvalitně a bezpečně zvládnuto, na tyto návyky navazujeme a dál je rozvíjíme. Řídíme se zásadou prof. Daniela: „*V hudbě neplatí, že čím více naučíš, tím lépe, ale čím lépe naučíš, tím více.*“⁶⁷ Provádíme systematická a soustavná cvičení abychom vytyčených cílů dosáhli. Cvičení jsou třeba provádět každou hodinu, abychom si návyky osvojili. Začíná se správným držením těla. V úvodní části hodiny se věnujeme protažením a uvolněním celého těla. Žáci se přirozeně a rovně postaví, přičemž váha těla se rovnoměrně rozloží do obou nohou. Nohy jsou mírně rozkročeny, ruce visí volně podél těla a pohled směřuje rovně. Pro kvalitní zpěv je správné držení těla nutností, protože je jím ovlivněno pěvecké dýchání. V tomto postoji se poté provádí několik cvičení dechových a hlasových.

V případě, že žáci při zpěvu sedí, je třeba dodržovat určité postupy.

1. Sedí se vzpřímeně a na celém sedadle
2. Nohy se nepřekřížují

---

⁶⁵ DANIEL, Ladislav. Metodika hudební výchovy: [know how učitele hudební výchovy].

⁶⁶ BLAŽKOVÁ, Olga a Yvona LIŠKOVÁ. Metodika výuky hudební výchovy na 2. stupni základních škol a středních školách z pohledu pedagogické praxe – náměty pro začínající učitele.

⁶⁷ DANIEL, Ladislav. Metodika hudební výchovy: [know how učitele hudební výchovy], s. 3.

3. Záda jsou opřena o opěradlo, nebo je trup těla mírně předkloněn dopředu
4. 4.ruce jsou volně položeny v klíně. Pokud se zpívá z not, noty se drží pod úrovní obličej, tak, aby byl možný očí kontakt s vyučujícím.⁶⁸

4.3.1 Znalost notového písma

Součástí zpěvu je znalost notového písma, kterou uplatníme při nácvičce písní a rozvoji hudebních dovedností a schopností.⁶⁹

„Pro žáky, zvláště ty, kteří nehrají na žádný hudební nástroj, bývá zvládnutí jmen not obtížné, a stane-li se předmětem zkoušení, znechucuje jim nejen zpěv, ale celou hudební výchovu.“⁷⁰

K rozvíjení hudebních schopností je zpěv z not nepostradatelným prostředkem. Profesor Daniel je ale toho názoru, že lze zpívat i bez znalosti not a označení tónin. Stačí, když žák ví, kde leží základní tón, který mu můžeme graficky znázornit tóninovým klíčem. Také vzestup a sestup po stupnici je velmi názorný: vyšší nota odpovídá vyššímu tónu a naopak. Ostatní intervaly si žáci mohou vybavit pomocí opěrných písní.

Často se k poznávání intervalů volí jednoduché, všemi známé a snadno zapamatovatelné lidové písně, my si ale níže ukážeme možnost rozvoje vokální činnosti na tvorbě Suchého a Šlitra, která je k tomu velmi vhodná.

4.3.2 Interval: Opěrné písně – Semafor

1. Čistá prima – Co jsem měl dnes k obědu

Obrázek 4 - Notový zápis písně

⁶⁸ BLAŽKOVÁ, Olga a Yvona LIŠKOVÁ. Metodika výuky hudební výchovy na 2. stupni základních škol a středních školách z pohledu pedagogické praxe - náměty pro začínající učitele.

⁶⁹ DANIEL, Ladislav. Metodika hudební výchovy: [know how učitele hudební výchovy].

⁷⁰ DANIEL, Ladislav. Metodika hudební výchovy: [know how učitele hudební výchovy], s. 65.

2. Velká sekunda – Včera neděle byla

Obrázek 5 - Notový zápis písně

3. Velká tercie – Marnivá sestřenice

Obrázek 6 - Notový zápis písně

4. Čistá kvarta – Na okně seděla kočka

Obrázek 7 - Notový zápis písně

5. Čistá kvinta – Tři tety

Obrázek 8 - Notový zápis písně

6. Velká sexta – Babetta

Obrázek 9 - Notový zápis písně

7. Velká septima: jedná se o disonantní interval.

8. Čistá oktáva: V semaforových písních se bohužel s oktávami nesetkáváme, žákům ale může pomoci lidová píseň: Sil jsem proso.

4.3.3 Vícehlasý zpěv

Ke zvládnutí dvojhlasého zpěvu lze přistoupit tehdy, kdy je většina žáků ve třídě schopna zazpívat čistě nacvičenou píseň v rámci jednohlasého zpěvu. Harmonické cítění (hra s akordy, ukončená a neukončená harmonie písně, analýza krátkých melodických úryvků) bychom měli rozvíjet u žáků již od samého počátku školní hudební výchovy. Zde platí zásada – je lepší čistý jednohlas, než falešný dvojhlas.

U dvojhlasých skladeb začínáme zpívat bez textu, aby se žáci mohli plně soustředit na svou melodii, vnímali další hlas, a k němu tak dolad'ovali. Nezapomínáme ale před tím na sluchová cvičení, které se zaměřují na rozvoj harmonického slyšení.

Při nacvičování v žádném případě nedovolujeme, aby si žáci zacpávali uši. Před nácvikem dvojhlasé skladby je vhodné začít kánonem, nebo také ozvěnou.⁷¹

Žáky rozdělíme do dvou skupin. První skupina se nachází na jedné straně třídy, druhá skupina na opačné straně. Představíme si, že máme před rukama melodii, kterou odrazíme a zpět se nám vrátí. Obě skupiny si přehazují stejnou melodii. Já osobně místo známého kánonu Červená se line záře, volím část písně Malé kotě, která má snadno zapamatovatelnou melodii v malém pěveckém rozsahu. Pomocí dirigentských gest ukazují nástup jednotlivých skupin. Tuto melodii mohou žáci opakovat stále dokola. Zpočátku zpíváme na vokální slabiku „má“, která nám zároveň dopomůže představou zívání uvolnit čelist. Poté můžeme přidat slova: Malé kotě, mňau mňau, spalo v botě, mňau mňau, nehas co tě, mňau mňau, nepá – nepálí.

---

⁷¹ BLAŽKOVÁ, Olga a Yvona LIŠKOVÁ. Metodika výuky hudební výchovy na 2. stupni základních škol a středních školách z pohledu pedagogické praxe - náměty pro začínající učitele.

Obrázek 10 - Notový zápis kánon, Malé kotě

Dalším skvělým způsobem, jak se udržet nejen ve svém hlasu, ale i ve svém textu, je tzv. kvodlibet, neboli zpívání více písní najednou. Např. Jede, jede, poštovský panáček, Neviděli jste tu mé panenky, Já do lesa nepojedu. Tento způsob nácvičku mají žáci velmi v oblibě.

Pro nacvičení dvojhlasé skladby jsem upravila píseň Marnivá sestřenice. Jedná se o jednoduchý dvojhlas, kde hlavní melodie zní v první části v sopráně, poté se přesouvá do altu.

Tato úprava je vhodná pro 6. ročník, jelikož se v dalších ročnících u chlapců i dívek může objevovat mutace, která by jim při zpěvu vysokých tónů bránila.

Nejprve si všichni zazpívají hlavní melodii. Poté následuje samostatné nacvičení jednotlivých partů a po částech se začne zpívat dohromady.

U této písně je také možné procvičovat práci s tempem a dynamikou. Např.: první sloka – andante – mezzoforte, 2. sloka – moderato – piano, 3. sloka – presto – forte.

Učitel může po každé sloce transponovat píseň o půl tónu výš.

alla breve

Obrázek 11 - Notový zápis dvojhlasu, Marnivá sestřenice

Ověření v pedagogické praxi: Tuto píseň jsem nacvičovala v 6. ročníku. Žáci reagovali zprvu lakonicky, že píseň dávno znají z 1. stupně, ale po zapojení druhého hlasu se pro nácvik nadchli. Nejprve žáci zpívali hlavní melodii a já sama druhý hlas. Postupně se ke mně přidávali další žáci. Nakonec jsme se rozdělili na dvě skupiny a zkusili vícehlasé provedení. Nejednalo se o čistě intonované provedení, ale z hlediska nadšení a radosti ze zpěvu se nácvik povedl dobře.

4.4 Instrumentální činnosti

Myšlenka dát dětem v hodinách hudební výchovy nástroje, vznikla již za doby Jana Amose Komenského, který vyzývá mateřské školy, aby daly dětem „*píšťalku, bubínek, třmínek (=triangl) a husličky dětinské.*“⁷² Aby u nich vzrostl zájem o hudbu.⁷³

U nás se aktivní hra na hudební nástroje v hodinách hudební výchovy začíná uplatňovat až po vzniku hudební výchovy, jakožto samostatného předmětu a přispěly k ní i myšlenky hudebního pedagoga Carla Orffa, který, jakožto korepetitor, své žáky učil za pomoci snadno ovladatelných nástrojů, jak snadno se sami mohou doprovod vymyslet a následně se doprovodit. Tyto myšlenky se v 60. letech dostaly i k nám. Čeští hudební skladatelé, Petr Eben a Ilja Hurník, adaptovali Orffův Schullwerk pro české prostředí. Tuto adaptaci ocenil a schválil samotný Carl Orff.

Orffovy nástroje dělíme do dvou skupin:

1. Rytmické – ozvučná dřívka, triangl, bubínek, tamburína, prstové činelky, drhlo, činel, dřevěné bloky ploché, rolničky, pandeiros, dětské tympány, bonga, rumba koule, apod.

Tyto nástroje jsou pro žáky velmi vhodné, protože se snadno ovládají, svojí velikostí a váhou se krásně přizpůsobí dětské ruce. Navíc se mezi sebou tyto nástroje velmi dobře zvukově pojí.

2. Melodické – např. zvonkohra, metalofon, xylofon⁷⁴

---

⁷² DANIEL, Ladislav. Metodika hudební výchovy: [know how učitele hudební výchovy], s. 67.

⁷³ DANIEL, Ladislav. Metodika hudební výchovy: [know how učitele hudební výchovy].

⁷⁴ DANIEL, Ladislav. Metodika hudební výchovy: [know how učitele hudební výchovy]

4.4.1 Použití Orffových nástrojů v praxi

S nástroji můžeme vytvořit orchestr. Žáky rozdělíme do pěti skupin, přičemž každá skupina bude mít jiný typ nástroje.

Píseň Sluníčko od Jiřího Suchého a Jiřího Šlitra se nejprve všichni společně naučíme. Jsem si vědoma toho, že tato píseň je po obsahové stránce určena nižší věkové kategorii žáků, ale po stránce intonační a rytmické ji můžeme zařadit do repertoáru žáků ve věku od 11 do 13 let. Poté začínáme se zapojením nástrojů. Každá skupina nám svůj nástroj představí a improvizovaně na něj zahraje.

Naším cílem je, aby se žáci orientovali ve svém řádku v partituře, dodržovali předepsaný rytmus a nenechali se splést ostatními nástroji.

Nejprve si každá skupina přehraje svůj part samostatně a ostatní ji doprovází zpěvem. Poté záleží na nás, jakým způsobem se rozhodneme nástroje kombinovat. Finálním výstupem by měla zaznít celá skladba s použitím všech zapsaných nástrojů.

alla breve

The musical score is written in G major (one sharp) and alla breve time. It consists of four systems of staves. The first system (measures 1-8) includes a vocal line (Zpěv) and five Orff instruments: Claves, Tamburína, Triangl, Rumba koule, and Rolničky. The second system (measures 9-15) includes a horn line (Hl.) and six Orff instruments: Clv., Tamb., Trgl., R. koule., and Rol. The third system (measures 16-24) includes a horn line (Hl.) and six Orff instruments: Clv., Tamb., Trgl., R. koule., and Rol. The fourth system (measures 25-32) includes a horn line (Hl.) and six Orff instruments: Clv., Tamb., Trgl., R. koule., and Rol. The score concludes with a double bar line.

Obrázek 12 - Notový zápis s Orffovými nástroji, Sluníčko sluníčko

Ověření v pedagogické praxi: V 7.ročníku jsem se žáky zkoušela nacvičit píseň Sluníčko s předepsaným doprovodem různých Orffových nástrojů. Setkala jsem se k mému překvapení s velice pozitivní reakcí ze strany žáků. Nejprve si píseň z 1. stupně zopakovat nechtěli, ale po motivaci na téma „Hmyz“ (mezipředmětový vztah s přírodopisem) si rádi zavzpomínali. Žáci bohužel předepsaný rytmus nezvládali a při přidání dalších nástrojů, i přes to, že hráli na nástroje nejdříve samostatně, se ihned v partituru ztratili. Proto jsem následně zvolila volnou instrumentální improvizaci, při které byl nejdříve hluk, ale po několikátém provedení jsem určila, že každý hraje pouze, když na něj ukážu, což bylo z organizačního hlediska nezbytné. Někteří žáci zpívali, jiní vytvářeli improvizovaný instrumentální doprovod. V závěru hodiny při sdělování zpětné vazby většina třídy (16/ 22 žáků) hlasovala, že se jim aktivita velmi líbila.

4.5 Hudebně pohybová výchova

Mezi hudebně pohybové činnosti se z pohledu RVP ZV řadí zejména pohybový doprovod znějící hudby, pohybové vyjádření hudby v návaznosti na sémantiku hudebního díla, pohybové reakce na změny v proudu znějící hudby a orientace v prostoru.⁷⁵

4.5.1 Tanec

„Přirozenou potřebu dětí setkávat se s hudbou má předmět hudební výchova podle osnov podněcovat, rozvíjet a kultivovat. V souladu s hudbou se probouzí a podporuje umělecké cítění, fantazie, tvořivost, a rozvíjí pohybové dovednosti. Hudebně pohybová výchova je tedy nezbytnou součástí každého stupně výchovného procesu a hudebních činností. Pomáhá se také uvolnit po fyzické a psychické stránce, a získat základní hudební a pohybové dovednosti a znalosti. Hudebně pohybová výchova je podnětem a prostředkem, který napomáhá cíli a esteticky jej obohacuje, není ale přímým cílem hudební výchovy.“⁷⁶

Součástí předmětu hudební výchova se stává až v 70. letech 20. století.

Hudebně pohybová výchova se již u nás setkává s dlouholetou tradicí. Velký vliv na jejím vývoji má švýcarský hudební pedagog Jacques Dalcroze, taneční směry Rudolfa Labana

---

⁷⁵ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, s. 86.

⁷⁶ KULHÁNKOVÁ, Eva. Hudebně pohybová výchova: metodická příručka pro hudební výchovu ve škole. s. 11

*a Isadory Duncanové a švédská gymnastika. Hudebně pohybová výchova u nás také čerpá z hudebního bohatství folkloru a rozsáhlé literatury sběratelů lidových písní a tanců, mezi nimi můžeme jmenovat například Františka Sušila, Karla Jaromíra Erbena, Čeňka Zíbrta, Karla Plicku.*⁷⁷

Ideální je začít s tanci v sudém metru, které jsou pro žáky jednodušší. Jedná se například o polku, či blues. Poté přidáváme třídobé tance, mezi které patří například valčík, či menuet. Tance můžeme provádět individuálně, v páru, či ve skupině v kruhovém, nebo řadovém postavení.

Polka

Základem pohybu českého tance polka je dvoudobě rytmizovaný přeměnný krok, s lehkým nadskočením při třetím taktu. Tento společenský tanec vzniknul v Čechách kolem roku 1830 a vyvinul se z polských lyrických písní, takzvaných krakováčků.

Podle Evy Kulhánkové se polka může dělit na městskou, lidovou, dvojpolku a polku na „šest“. Na druhém stupni ZŠ můžeme k základnímu kroku polky přidat různé varianty a držení.

Ideální písní pro realizaci polkového kroku je píseň Babetta ve středně rychlém tempu, která se objevuje v muzikálovém filmu Kdyby tisíc klarinetů.

Možnosti tančení polky:

1. Individuální – každý žák tančí sám a pohybuje se po kruhu.

Touto možností je nejlepší začít, aby si každý žák osvojil základní pohyb. Vytvoříme kruh, stojíme vzpřímeně, obě ruce jsou umístěny v bok. Nejprve začneme pružením v nohách a natáčením těla. Představíme si, že jsme na trampolíně a pružíme v kolenou. V prvním taktu se zhoupneme na levou stranu, ve druhém na pravou. Snažíme se žákům do podvědomí vštípit metrum dvoudobého taktu. Také pomáhá, když si zpočátku počítáme nahlas raz a dva. Poté můžeme začít s pohybem po třídě. S krokem, který zahájíme pravou nohou, se natáčíme

---

⁷⁷ KULHÁNKOVÁ, Eva. *Hudebně pohybová výchova: metodická příručka pro hudební výchovu ve škole.* s. 11

dovnitř kruhu, další takt začínáme levou a natáčíme se z kruhu. Při přechodu taktů lehce nadskočíme na poslední osminové době. Pomůže nám k tomu rytmizace „raz a dva Á raz a dva“.

K tomu, aby se žáci ještě více zabavili při skupinovém tančení polky, nám zajisté dopomůže hra Židličková. Uprostřed místnosti vytvoříme kruh z židlí, které jsou postaveny opěradlem dovnitř kruhu. Vždy umístíme o jednu židli méně než kolik je dětí. Z přehrávače pustíme píseň Babeta. První čtyři přípravné takty se houpeme na místě. Pátý takt všichni začínají pravou nohou a tančí po směru hodinových ručiček. Jakmile hudbu učitel zastaví, všichni se co nejrychleji pokouší posadit, a na koho židle nezbyde, hru opouští. Učitel také může měnit směr. Pokaždé, když tleskne, žáci se otáčí a tančí na druhou stranu.

2. Polka ve dvojici

Nejprve začneme s přípravou na místě, kdy se dvojice uchopí za ruce a natočí se čelem k sobě. Spojené ruce se nacházejí v nízkém upažení vzadu, poté se opět natočí zády k sobě a spojené ruce se zhoupnou vpřed. Při natáčení celým tělem míří do směru tance levá noha vpřed a podruhé pravá. A právě tak se střídají při tanci. Chlapec zahájí tanec levou nohou do směru tance, dívka začíná pravou nohou. Touto nohou oba zatančí polkový krok, přičemž zůstávají stále čelem k sobě. Spojené ruce jdou vpřed, oba se mírně k sobě přetočí zády a tančí polkový krok druhou nohou. Dívají se však na sebe přes rameno. Tančení ve dvojici také pomáhá ke zlepšení a upevnění vztahu mezi danou dvojicí.

Může se zde také využít další hry s názvem „Střídaná“, kde si žáci vyzkouší tanec pokaždé s někým jiným. Tato hra je určena pro sudý počet žáků. Pustíme taneční hudbu. Další vhodnou písní od Jiřího Suchého a Jiřího Šlitra je známá píseň K smíchu toto představení, kde krátce také můžeme žáky seznámit se vznikem divadla Semafor a jeho první hrou Člověk z půdy. Po chvíli tančení ve dvojicích učitel hudbu zastaví a žáci mají za úkol si co nejrychleji vyměnit taneční partnery.

Pokud se na hodině nachází lichý počet žáků, lze nahradit tanečního partnera nějakým předmětem (např. boomwhackers), ze kterého se stává putovní kolík.⁷⁸

Ověření v pedagogické praxi: Na tuto aktivitu jsem se velmi těšila a zařadila ji do 9. ročníku, protože v tomto věku začínají žáci navštěvovat taneční lekce. Bohužel jsem se setkala s odporem ze strany chlapců, kteří odmítali tancovat s některými děvčaty. Po krátkém nácvičku a jednom provedení jsem postupně přešla k povídání o lidových tancích a tradicích. Příště bych aktivitu realizovala s mladšími žáky a průpravu k polce zařadila i na 1.stupeň. Se staršími žáky bych příště zvolila jiný druh tance (foxtrot či blues) – ideálně po předchozí vzájemné dohodě (v závislosti na rozpoložení kolektivu).

Foxtrot

Dalším neodmyslitelným tancem v období vzniku divadla Semafor je foxtrot. Jedná se o společenský tanec v rychlém tempu, jehož základním rytmem je slow, slow, quick, quick (volně, volně, rychle, rychle) a je udáván ve 4/4 taktu.

Pokud bychom si tento tanec se žáky chtěli vyzkoušet, poslouží nám k doprovodu píseň Blues pro tebe (Jonáš a tingltangl 1988).

Základní krok: Žáci stojí čelem ke kruhu a vychází pravou nohou vpřed (slow), poté levou vpřed (slow), pravou do strany (quick) a levou přísun (quick). Poté se jde stejným způsobem dozadu.⁷⁹

Blues

Jedná se o tanec ve 4/4 taktu v pomalejším tempu, který vznikl na jihu Spojených států v otrocké komunitě v 60. letech 19. století. Rytmus kroků vypadá následovně: pomalu, pomalu, dva rychlé (přešlap), pomalu. V každém kroku je měkký došlap a zhoupnutí se provádí vrchním obloukem.

Tento tanec je vhodný učit ve dvojicích, které stojí naproti sobě. Jeden z dvojice stojí na levé noze, druhý na pravé noze v držení za ruce. Volná noha jde do strany, druhá se k ní

---

⁷⁸ KULHÁNKOVÁ, Eva. Hudebně pohybová výchova: metodická příručka pro hudební výchovu ve škole.

⁷⁹ Z mé osobní taneční praxe

přisouvá a zhoupne se s druhou nohou. Žákům může dopomoci počítání nahlas: raz ťuk, dva ťuk, raz dva tři ťuk.

Taneční schéma blues

1. raz – noha jde do strany
2. ťuk – druhá noha se k ní přisune
3. dva – druhá noha jde do strany
4. ťuk – opět přísun opačné nohy
5. raz dva tři – přešlap, jedná se o tři kroky vpřed, které začínají první nohou, která šla do strany
6. poslední ťuk – přísun

V přešlapu se jeden, či oba mohou otočit, čímž se choreografie zpestří.⁸⁰

Ideálními písněmi z repertoáru Semaforu jsou Klokočí (jen si dejte pozor, ať nepustíte nahrávku Jiřího Šlitra, který nastupuje o dobu později, žáky by to rytmicky zmátlo. Určitě je ale s touto „špatnou“ nahrávkou pro pobavení můžeme seznámit), Pramínek vlasů, nebo Nevyplacený blues (Dobře placená procházka).

Valčík

Ve vánočním období můžeme žáky seznámit s písní Purpura na plotně (z roku 1962), která je vhodná pro tanec valčík, psaný ve třídobém metru. Jsme si vědoma toho, že purpura na plotně je spíše waltzového charakteru, ale při rychlejším zvoleném tempu, může být jako valčík

Zde se hodí využít skupinové kruhové choreografie.

Žáci stojí v kruhu a drží se za ruce. Začínají úkrokem stranou doprava, poté udělají dva kroky na místě a totéž následně zahájí vlevo. Poté, co žáci tyto kroky zvládají, můžeme přidat při úkroku zhoupnutí v kolenou a pak zvedneme při dvou krocích na místě paty do pološpiček. Celé to ještě zkusíme místo pohybů do strany vyměnit s pohyby před a vzad.

---

⁸⁰ KULHÁNKOVÁ, Eva. Hudebně pohybová výchova: metodická příručka pro hudební výchovu ve škole.

Tyto figury spojíme a tančíme „do kříže“ vpravo-vlevo-vpřed-vzad. Žáci si tím uvědomí, že se jim nohy střídají.⁸¹

4.5.2 Dirigování

Jednou z dalších hudebních činností, která rozvíjí žáky v hudebně pohybové činnosti, je dirigování.

Nezbytností při dirigování je přirozený dirigentský postoj, při kterém by měl mít žák rovné držení těla a mírně rozkročené nohy, ruce před tělem s prsty lehce sevřenými do špetky, uvolněné gesto, a velikost taktovacího schématu by neměla překročit část mezi očima a pasem.

Ideální je začít s dvoudobým schématem. Žáci si mohou vyzkoušet taktování jednou rukou, či oběma s ukazováním dynamiky (piano, mezzoforte, forte, crescendo, decrescendo).⁸²

Dirigování můžeme zařadit do každé hodiny hudební výchovy. Já ho zařazuji vždy na začátku hodiny, kdy se společně chceme pozdravit a navodit příjemnou, hravou a tvůrčí atmosféru.

K pozdravu jsem vybrala část písně Honky tonky blues, kde jsem přidala další dvě jednoduché sloky. Píseň je velmi živá a žáky moc baví. Jelikož se jedná o šikovné žáky, můžeme použít těžší, čtyřdobé schéma.

Rozdělíme se do dvou skupin: chlapci, dívky, a vybereme jednoho dobrovolníka, který bude dirigovat. První tři takty začínají zpívat dívky v pianu, čtvrtý takt odpoví chlapci ve forte, dále pokračují chlapci v pianu a dívky jim odpovídají ve forte. Závěr dozpívají všichni společně. Další sloky jsou pouze v režii dirigenta, kdy si může určit tempo, dynamiku, či kdo bude v jakém pořadí zpívat. Tím žák může ukázat, jak moc je kreativní a jestli opravdu skupiny reagují tak, jak si on přeje. Pozdrav také můžeme zpestřit použitím Orffova instrumentáře.

---

⁸¹ KULHÁNKOVÁ, Eva. *Hudebně pohybová výchova: metodická příručka pro hudební výchovu ve škole.*

⁸² PIVOVARSKÝ, Lumír. *Základy sbormistrovské techniky.*

Každý rá-no na pi - á - no hra - je Jack, hra - je Jack. Každý rá - no na pi - á - no
 Každý rá - no při hu - deb - ce zpí - vám já, zpí - vám já. Každý rá - no při hu - deb - ce
 Dnes - ka si to ta - dy spo - lu u - ži - jem, u - ži - jem. A ta - ky si no - vě no - ty

7

hra - je Jack hra - je Jack. Hon - ky tonk, hon - ky tonk, hon - ky ton - ky blues.
 zpí - vám já, zpí - vám já. Hon - ky tonk, hon - ky tonk, ta - dy zpí - vám já.
 na - pí - šem, na - pí - šem. Hon - ky tonk, hon - ky tonk, no - ty na - pí - šem.

Obrázek 13 - Notový zápis, Honky tonky blues

Ověření v pedagogické praxi: Aktivitu spojenou s dirigováním jsem zařadila do 8.ročníku a musím konstatovat, že jsem měla pocit, že jsem ve třídě s rozšířenou výukou hudební výchovy. Žáci velice pěkně a čistě intonovali. Dále také žáci velmi dobře reagovali na dirigentská gesta. Zjistila jsem, že základy taktovací techniky probírali již s paní učitelkou na 1.stupni, kdy dirigovali píseň Ach synku, synku. Píseň „Honky, tonky blues“ měla velký úspěch. Nakonec jsme si půjčili i „boomwhakers“, které byly k dispozici ve třídě a píseň obohatili o instrumentální doprovod. Příště bych této aktivitě vyhradila vyšší časovou dotaci, protože žáky velmi bavila a trvalo dlouho, než se většina dle libosti vystřídala.

4.5.3 Dramatizace textů

Časová dotace cca: 10–20 minut (dle množství skupin a náročnosti textů)

Tato aktivita je vhodná pro žáky, jež byli prostřednictvím vokálních, instrumentálních i poslechových činností seznámeni s tvorbou Divadla Semafor – jednoduše již písně znají.

1. Pedagog vybere několik vhodných písní a připraví jejich textovou verzi.

Žáci utvoří skupinky (např. po čtyřech) a vylosují si text písně. Píseň se následně snaží ve skupině dramaticky ztvárnit bez použití konkrétních slov z textu. Další formou dramatizace může být pantomima (beze slov), kde žáci předvádí píseň na základě mimiky, gestikulace a haptiky.

2. Pedagog vybere jednu píseň a připraví její textovou verzi (ideálně píseň s vyšším počtem slok)

Jednotlivé sloky rozstříhá mezi tím, co žáci tvoří skupinky. Jednotlivé části písně pak skupinky dramatizují, a to formou volné herecké improvizace (slovně) i pantomimicky (beze slov). Ostatní skupinky hádají, kterou sloku konkrétní žáci (skupinka) představují.

Poté na sebe jednotlivé skupiny navazují až vznikne souvislá dramatizace písně.

Ověření v pedagogické praxi: Dramatizaci textů (první aktivitu) jsem zařadila do hodiny hudební výchovy v 6. třídě, kde mají žáci vedle standardních výchov (hudební, výtvarná) do výuky zařazenou i dramatickou výchovu. Podcenila jsem však časovou dotaci. Žáci rozdělení na skupiny měli potřebu se delší čas domlouvat a zkusit si pantomimické provedení textu písní, které jsem jim rozdala (jednalo se o písně: Sluníčko, sluníčko, Malé koťe, Marnivá sestřenice, Dítě školou povinné, Kočka na okně).

Při předvádění měla některá děvčata problém se studem, ale po chvíli se ukázalo, že jde pouze o ostych „kdo začne“. Aktivitu bych zařadila do všech ročníků vč. ročníků prvního stupně.

Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit, jaké jsou možnosti zapojení díla Jiřího Suchého a Jiřího Šlitra pro hodiny hudební výchovy a následně vyzkoušet a zhodnotit uplatnění jejich tvorby do výuky druhého stupně, konkrétně šestý a sedmý ročník základních škol. Svým působením jsem chtěla v žácích vzbudit touhu a nadšení pro poznání repertoáru divadla Semafor a implementací písní do různých aktivit se ujistit, zda je pro žáky vskutku tato hudba zajímavá.

V teoretické části jsme se seznamujeme s historií divadla od vzniku až po současnost, jejíž součástí jsou i uváděné úspěšné hry. Nesmíme opomenout ani život stěžejních osobností, jako byl Jiří Suchý, Jiří Šlitr i Jitka Molavcová.

V praktické části se v oblasti vokálních činností věnuji správné hlasové hygieně a dále popisují náměty na vokální činnosti, s použitím písní divadla Semafor. U nácviku vícehlasu se konkrétně jedná o kánon a dvojhlas. V hodině hudební výchovy jsem byla mile překvapena a utvrdila jsem se v tom, že žáci tuto disciplínu skvěle zvládají.

V činnosti instrumentální s použitím Orffových nástrojů bylo našim cílem orientovat se v partituru, dodržovat zvolené tempo a nenechat se splést ostatními nástroji.

Další kapitolu tvoří část hudebně pohybová, která se skládá ze dvou částí. Tanec a dirigování. U tanců se věnujeme jednotlivým krokům a figurám, tancům ve dvojici, či ve skupinách. Volila jsem takové typy tanců, u kterých je možnost využití písní Semaforu. U dirigování se vždy setkávám s pozitivními ohlasy. Jedná se o velmi oblíbenou činnost, kde si vybraný jedinec může dle svých pocitů pohrávat s agogikou a dynamikou. Zároveň aktivitou, kterou v kapitole dirigování uvádím, navodíme skvělou atmosféru. Praktickou část uzavírá aktivita-dramatizace textů, která je velmi vhodná a zábavná pro připomenutí písní z předchozích kapitol.

Během psaní této bakalářské práce jsem zavítala na ZŠ Novoborská, kde jsem v průběhu března 2024 měla možnost ověřit si v praxi v hodinách hudební výchovy některé výše popsané činnosti. Závěr zní, že výše uvedené aktivity jsou zvladatelné a vhodné pro žáky ve věku 11 až 13 let.

Téměř veškeré, mnou zvolené aktivity byly přijímány s radostí a chutí, a u každého jedince tak došlo k rozšíření hudebního repertoáru.

Jsem si vědoma faktu, že toto téma bakalářské práce je velmi podnětné a nosné, ale k rozšířenějšímu zpracování jsou zapotřebí znalosti z již navazujícího magisterského studia, a proto bych jej spíše doporučila studentům magisterského studia učitelství.

Byla bych ráda, kdyby tato práce byla přínosem a inspirací učitelům základních škol, které s uváděnými činnostmi mohou naložit dle svých preferencí.

Seznam použitých informačních zdrojů

BABOROVÁ, Kristýna. *Stylově-žánrová analýza repertoáru divadla Semafor v šedesátých letech: Hudební tvorba Jiřího Šlitra*. Olomouc, 2015. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci.

BERNÝ, Lukáš. *Semafor* [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: <https://semafor.wdr.cz/main.php>

BLAŽKOVÁ, Olga a Yvona LIŠKOVÁ. *Metodika výuky hudební výchovy na 2. stupni základních škol a středních školách z pohledu pedagogické praxe - náměty pro začínající učitele*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2010. ISBN 978-80-7368-893-6.

ČERNÝ, Jiří. *Zlatý fond české populární hudby: (Albové vývojové milníky 1960 - 2000)* [online]. [cit. 2023-06-11]. Dostupné z: <http://www.czechmusic.net/charts/zlatyfont.htm>

ČERVENÝ, Jiří. *Červená sedma*. Praha: Orbis, 1959.

DANIEL, Ladislav. *Metodika hudební výchovy: [know how učitele hudební výchovy]*. 2. vyd. Ostrava: Montanex, 1992. ISBN 80-853-0098-2.

Databáze českého amatérského divadla [online]. [cit. 2023-05-23] Dostupné z: <https://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=txt&id=12382>.

DOBŘE PLACENÁ PROCHÁZKA. *Dobře placená procházka* [online]. [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: <https://www.jiri-suchy.cz/dobre-placena-prochazka/>

HETTNEROVÁ, Magda. *Jiří Suchý*. Portál, 2005. ISBN 8073670356.

HUVAR, Michal. *Suchý (písničkář a básník)*. Carpe diem, 1999. ISBN 80-86362-03-5.

Jiří Suchý. Životopis online [online]. 2020 [cit. 2023-06-10]. Dostupné z: <https://www.jirisuchy.cz/zivotopis/>.

Jiří Suchý: Recitál 1964/2019 [online]. 2019 [cit. 2023-06-10]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/12850165756-jiri-suchy-recital-1964-2019/>.

Kdyby tisíc klarinetů [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: <https://www.filmovyprehled.cz/cs/film/396600/kdyby-tisic-klarinetu>

Kdyby tisíc klarinetů [online]. [cit. 2023-05-30]. Dostupné z: <https://www.filmovyprehled.cz/cs/film/396600/kdyby-tisic-klarinetu>

KOTEK, Josef. *Dějiny české populární hudby a zpěvu*. Praha: Academia, 1998. ISBN 80-200-0634-6.

KRAMEROVÁ, Daniela. *Šlitr Šlitr Šlitr*. Taktum, 2020. ISBN 978-80-270-7012-1.

KULHÁNKOVÁ, Eva. *Hudebně pohybová výchova: metodická příručka pro hudební výchovu ve škole*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-5..

MATZNER, Antonín, Ivan POLEDŇÁK a Igor WASSERBERGER. *Encyklopedie jazzu a moderní populární hudby: Část věcná*. 2. vyd. 2. Praha: Editio Supraphon, 1983. ISBN 02-003-83.

MATZNER, Antonín, Ivan POLEDŇÁK a Igor WASSERBERGER. *Encyklopedie jazzu a moderní populární hudby II. Část jmenná - světová scéna*. Supraphon, 1987. ISBN 02-006-87.

O semaforu [online]. 2019 [cit. 2023-06-01]. Dostupné z: <https://www.diteskoloupovinne.cz/o-semaforu/>

PIVOVARSKÝ, Lumír. *Základy sbormistrovské techniky*. Ostrava. Pedagogická fakulta, 1986.

Poslední štace [online]. [cit. 2023-06-01]. Dostupné z: <https://semafor.wdr.cz/main.php?left=146&top=9&profil=hry&sablona=4&detail=1&tema=16>

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Stařeč: Infra, 2004, c2005. ISBN 80-86666-24-7.

SALABOVÁ, Marie a Tomáš SALABA. *Semafor: --jaký byl a jaký je*. V Praze: Ikar, 2006. ISBN 80-249-0781-X.

SUCHÝ, Jiří a Jiří ŠLITR. *Jiří Šlitr sborník textů, fotografií a kreseb*. Praha: Supraphon, 1970. ISBN 02-200-70.

SUCHÝ, Jiří a Lukáš BERNÝ. *Semafor: šedesát let v jednom představení*. V Brně: CPress, 2019. Muzeum v knize (CPress). ISBN 978-80-264-2659-2.

SUCHÝ, Jiří. *Encyklopedie Jiřího Suchého*. 9. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-7110-199-0.

SUCHÝ, Jiří. *Vzpomínání : (od Reduty k Semaforu)*. Praha: Melantrich, 1991. ISBN 9788070230848.

SUPRAPHON A.S. *Semafor Opera Betlém. Naivní vánoční zpěvohra* [online]. 2013 [cit. 2023-06-03]. Dostupné z: <https://www.supraphonline.cz/album/47734-semafor-opera-betlem-naivni-vanocni-zpevohra/flac>

ŠLITR, Jiří. *Sedmdesátka Jiřího Šlitra*. Agentura VPK, 1994. ISBN 80-85622-33-5.

Vyvěste fangle na tingl-tangle! [online], 2017. Thaleia [cit. 2023-06-01]. Dostupné z: <https://www.i-divadlo.cz/zpravy/vyveste-fangle-na-tingl-tangle>

Vzdělávací obor – Hudební výchova 2. stupeň [online]. [cit. 2023-06-11]. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=10647>

Zdroje obrázků:

Obrázek 1- osobní archiv

Obrázek 2- SUCHÝ, Jiří a Lukáš BERNÝ. *Semafor: šedesát let v jednom představení*. V Brně: CPress, 2019. Muzeum v knize (CPress). ISBN 978-80-264-2659-2.

Obrázek 3- Databáze českého amatérského divadla [online]. Dostupné z: <https://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=txt&id=12382>.

Obrázek 4 až 9- má vlastní úprava s hudebním programem MuseScore 3

Obrázek 10- má vlastní úprava s hudebním programem MuseScore 3

Obrázek 11- má vlastní úprava s hudebním programem MuseScore 3

Obrázek 12- má vlastní úprava s hudebním programem MuseScore 3

Obrázek 13- má vlastní úprava s hudebním programem MuseScore 3